Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

http://svitlytsia.crimea.ua

№ 38 (1715) П'ятниця, 21 вересня 2012 р. Видається з 31 грудня 1992 р. Ціна договірна

ВІКНО В ЄВРОПУ

ПРАПОР КРИМСЬКИЙ — ПІСНЯ УКРАЇНСЬКА!

ОСЬ У ТАКІЙ ТВОРЧІЙ ГАРМОНІЇ БУЛИ ПРЕДСТАВЛЕНІ ЦЬОГО ЛІТА КРИМ І УКРАЇНА НА 39-ому МІЖНАРОДНОМУ ХАРЦЕРСЬКОМУ ФЕСТИВАЛІ ШКІЛЬНОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СТАРОВИННОМУ ПОЛЬСЬКОМУ МІСТЕЧКУ КЕЛЬЦЕ. І ОСКІЛЬКИ ЄДИНОЮ ЗАПРОШЕНОЮ НА ЦЕЙ ФЕСТИВАЛЬ КРИМЧАНКОЮ БУЛА Я, МЕНІ Й ВИПАЛА ЧЕСТЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ — ВНОСИТИ КРИМСЬКОГО ПРАПОРА В ЄВРОПУ!

Не дуже сподіваюся, що кримські владні «прапороносці» за таку мистецьку європейську рекламу нашого курортного краю відшкодують мені хоча б добові. Тішить мене вже те, що Європа юними фестивальними очима побачила автономного кримського прапора саме в українських (бо ж у вишиванці!) руках, а крім того, ще й почула, бо я на усіх польських концертах виступала, звісно, рідною українською мовою.

Але про все по порядку. На початку січня цього року я вже побувала у Польщі (мандруй, поки студент!) — як учасниця Міжнародного мистецького фестивалю «Intershow», котрий проходив у мальовничих містечках Закопане та Новий Тарг. Серед багатьох учасників із Польщі, Росії, Молдови, Грузії, Німеччини, США я «виспівала» перше місце і була запрошена польськими організаторами на 39-й Міжнародний Харцерський фестиваль шкільної та студентської молоді, який традиційно проходить у Польщі щоліта.

Польське слово «харцер» походить від назви польських «гарцовників» — лицарів, які билися на передовій у першому, найсмертельнішому поєдинку. Познайомившись із сучасними юними польськими лицарями, я зрозуміла, що ця національна скаутська організація (Zwiazek Harcerstwa Polskiego) — щось схоже на наш «Пласт», яка (на відміну від того ж «Пласту») має хорошу підтримку громади і влади й успішно діє вже з 1918 року.

Перші групи польських скаутів з'явилися в 1910 році у Львові, який тоді входив до австрійської Галиції. Спочатку польський скаутський рух мав мілітаризований характер. Підлітків вчили користуватися зброєю, орієнтуватися на місцевості, методам розвідки, не забуваючи про постійну кооперацію і строгі правила поведінки.

Перед Другою світовою війною польське харцерство перетворилося на потужний молодіжний рух — воно налічувало 200 тис. чоловік. У 1939 р. харцерські організації були заборонені окупаційною німецькою владою, багато активістів арештовано і страчено.

Польські харцери продовжують розвивати та зміцнювати молодіжну патріотичну організацію. Саме з метою об'єднання творчої молоді Польщі, а в подальшому — і всієї Європи був започаткований Харцерський фестиваль, який вже 39 років поспіль проводиться у затишному містечку Кельце.

Чому саме Кельце? Бо це одне з найстаровинніших польських міст з багатою історією та традиціями. Легенда розповідає про засновника міста — польського князя Мешка I. Якось під час полювання у цих місцях на нього напали розбійники. Князь був бравим воякою і тому без проблем подужав їх. Один розбійник здався Мешку в полон і запропонував князю воду зі своєї баклаги. Однак вода була отруєна. Ось тут і сталося диво. Раптом з'явився Святий Войчех, який вдарив своїм посохом по землі — і в тому місці забило джерело з чистою водою. Після цього Мешко наказав побудувати костел Святого Войчеха на цьому місці, а згодом навколо нього виросло справжнє місто. Однак, як свідчать археологи, поселення тут існувало задовго до княжіння Мешка — ще за часів присутності в цих місцях кельтів.

Місто багате архітектурними пам'ятками. У 1641 році в Кельце був побудований Палац єпископів, який до середини XVII століття став зразком поєднання резиденції і оборонної споруди. Нині тут розташовується Національний музей (експозиція історичних інтер'єрів, галерея польського живопису, виставка національних ремісничих виробів та багато-багато іншого).

Я щиро вдячна організаторам фестивалю за те, що програмою було передбачене знайомство учасників з місцевими визначними культурними та історичними пам'ятками — це як дзеркало, в якому можна побачити історію народу і країни, яку хочеш зрозуміти і осягнути. Захоплює масштабність Національного музею, ходити його залами можна годинами! Кожна експозиційна зала — історія, вироби, винаходи, культура, одяг, посуд, меблі — ніби своєрідний зріз якоїсь окремої епохи з життя Польщі, від далекого минулого до сучасних днів.

(Продовження на 8-9 стор.)

Польські харцери зустрічають гостей фестивалю

СПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО...
ФОРУМ ВИДАВЦІВ — БАРОМЕТР І РЕДУТ УКРАЇНСТВА
стор. 3

УКРАЇНЦІ У СВІТІ
НАШІ В ЛАТВІЇ: НАРОДЖЕННЯ НОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
стор. 6

«ДЖЕРЕЛЬЦЕ»
МАНДРІВКА У ЧАРІВНУ КРАЇНУ «АРТЕК»
стор. 12

4 820157 940020 38

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор
КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Реєстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11 2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,
тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

«КРИМСЬКОТАТАРСЬКА МОВА БУДЕ ОФІЦІЙНОЮ, А НЕ РЕГІОНАЛЬНОЮ!»

Кримськотатарський народ буде домагатися офіційного використання кримськотатарської мови в Криму, не прив'язуючись до закону про мови. Про це на прес-конференції в Києві заявив голова Меджлісу кримськотатарського народу Мустафа Джемілєв, повідомляє «Інтерфакс-Україна».

«Стосовно кримськотатарської мови такий закон нам не потрібен. Ми вважаємо, що кримськотатарська мова повинна бути однією з офіційних у Криму, виходячи з того, що ми є корінним народом на півострові. Ми, не прив'язуючись до закону про мови, будемо домагатися офіційного функціонування кримськотатарської мови на своїй землі», — заявив М. Джемілєв.

На його думку, Верховна Рада Криму поки що не приймає жодного рішення в мовному питанні, оскільки поряд з російською мовою в Криму є ще й кримськотатарська, а новий закон про мови спрямований суто на посилення ролі російської мови на території України.

«Питання про те, чи буде функціонувати кримськотатарська мова як офіційна, не має вирішуватися в залежності від нашої чисельності. Під час геноциду було знищено 46% населення кримських татар, і ми зараз на півострові складаємо приблизно 13%, якби знищили трохи більше, і ми складали б 9%, то ми б не мали можливості використовувати свою рідну мову», — підкреслив М. Джемілєв.

Нагадаємо, що 8 серпня Президент України підписав Закон «Про засади державної мовної політики».

Пізніше голова Ради міністрів Криму Анатолій Могильов заявив, що в Криму регіональними стануть російська та кримськотатарська мови, оскільки тільки ці мовні групи нараховують на півострові не менше 10% населення.

http://gazeta.ua

ТИМ ЧАСОМ...

До Конституційного Суду України надійшло подання щодо конституційності Закону «Про засади державної мовної політики». Про це повідомляє прес-служба КС.

«У поданні Львівська міська рада просить розтлумачити положення абзаців другого, шостого, восьмого частини першої статті 1, частин третьої, сьомої статті 7, пункту 15 Перехідних положень Закону України «Про засади державної мовної політики» у взаємозв'язку з положеннями статей 2, 5, 7, 10, 24, 140 Конституції України», — йдеться у повідомленні.

Згідно з Регламентом КСУ, конституційне подання передано на вивчення у Секретаріат Суду.

ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ НАГАДАВ ПРО СОДОМ І ГОМОРУ...

Патріарх Київський і всієї Руси-України УПЦ КП Філарет заявляє, що очолювана ним церква на майбутніх парламентських виборах рекомендує віруючим християнам, усім своїм парафіянам голосувати за ті партії і кандидатів у депутати, які «захищають українські інтереси». Про це Патріарх Філарет сказав на прес-конференції у Чернівцях, відповідаючи на запитання кореспондента УНІАН.

«Хоча Київський патріархат УПЦ на сьогодні є найбільшою церквою, наш принцип — це невтручання у політику. Оскільки вибори — це політичний процес, наша церква не займається агітацією за ту чи іншу політичну партію», — зазначив Патріарх.

Однак, за його словами, для УПЦ КП «не байдуже, якою дорогою піде Україна».

«Саме тому ми даємо загальні настанови, за яких кандидатів треба голосувати. Йдеться не про партії, а про кандидатів будь-яких партій, за яких рекомендуємо голосувати віруючим нашого патріархату», — сказав священнослужитель.

«Перш за все, ми кажемо: голосуйте за ті партії і тих кандидатів, які захищають українську мову. Якщо цього кандидати не роблять, це означає, що вони проти Української держави і не хочуть її захищати, тому просимо за таких не голосувати», — заявив Патріарх УПЦ КП.

* * *

Патріарх Київський і всієї Руси-України УПЦ КП Філарет заявив, що від своєї церкви і віруючих просив Президента України Віктора Януковича про помилування Юлії Тимошенко і Юрія Луценка, аби уникнути внутрішніх потрясінь і розділення нації. Про це Філарет повідомив на прес-конференції у Чернівцях, відповідаючи на запитання кореспондента УНІАН.

«Говорив я з Президентом Януковичем і про ув'язнених Тимошенко і Луценка. Ми не втручаємося у судові справи, але просили у Президента про їхнє помилування для того, щоб заспокоївся народ і не було розділення нації та внутрішніх потрясінь», — сказав Патріарх.

За його словами, він мав можливість «нагадати Президентові Януковичу та його оточенню, що вони теж християни, і що їх колись теж чекатиме Суд Божий».

Водночас Філарет вважає, що В. Янукович виявився Президентом, який «не хоче бути російським губернатором в Україні, а хоче бути українським Президентом».

Патріарх Філарет також заявив, що УПЦ КП «буде підтримувати починання В. Януковича, які будуть спрямовані на розвиток і захист інтересів Української держави».

Патріарх повідомив, що останнім часом розмовляв з Президентом «на важливі теми захисту суспільної моралі в Україні».

«Наприклад, нас турбує питання абортів. Бо якщо буде скорочуватися наша нація, територію України поступово заселять інші народи, зокрема з мусульманського світу і Китаю. І вони будуть управляти українською територією. Тому треба більше народжувати українців, щоб не було у майбутньому цієї проблеми», — сказав глава УПЦ КП.

Також, за словами Філарета, УПЦ КП зверталася до Президента з проханням не дозволяти в Україні одностатеві шлюби. «Бо це великий сором для християнської цивілізації. У Європі офіційно ухвалили закони, де дозволили парувати чоловіка з чоловіком або жінку з жінкою. Забувають християни про те, за який гріх Господь спалив Содом і Гомору», — зазначив Патріарх Філарет.

Патріарх Київський і всієї Руси-України УПЦ КП Філарет перебував 15-16 вересня на Буковині з дводенним візитом, під час якого освятив іконостас одного з храмів, провів богослужіння у Чернівцях, а також провів прес-конференцію для ЗМІ.

У КИЄВІ ДУМАЮТЬ, ЩО В КРИМУ НА ТРЕТИНУ СКОРОТИЛИСЯ ОБСЯГИ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ...

У будівельній галузі темпи виконання робіт уповільнились на 8%. Про це, відкриваючи засідання Кабінету Міністрів, у середу заявив Прем'єр-міністр Микола Азаров.

«Особливе занепокоєння викликає будівельна галузь, де уповільнились темпи виконання робіт. Безумовно, на таку динаміку вплинули як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори. Адже 2011 рік був чи не найбільшим у сучасній історії України за обсягами державного капітального будівництва», — сказав М. Азаров.

Він наголосив, що сьогодні держава закінчила реалізацію одних масштабних завдань і переходить до реалізації нових, наприклад, програми доступного житла, нових інфраструктурних проектів.

«У цей перехідний період темпи будівництва, як відомо, уповільнюються. Але це не пояснює, чому так незадовільно розгортаються програми в деяких областях. Не зрозуміло, чому в АР Крим за результатами 8 місяців поточного року обсяги виконаних будівельних робіт скоротились на 33% відповідно до аналогічного періоду минулого року», — підкреслив глава уряду.

М. Азаров зазначив, що темпи зростання будівельної галузі скоротились більш ніж на 15% у Житомирській області, м. Севастополь, Київській, Черкаській областях.

«Тому доручаю губернаторам тих регіонів, що допустили таке значне скорочення обсягів будівництва, провести детальний аналіз причин такої ситуації та вжити необхідних заходів, щоб не допустити подальшого уповільнення темпів розвитку будівельної галузі», — наголосив М. Азаров.

...А НА ЦАРСЬКІЙ СТЕЖЦІ БУДУЮТЬ — АЖ ГУДЕ!

Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим Анатолій Могильов доручив у найкоротші терміни розібратися у ситуації з будівництвом багатоповерхових будинків, яке ведеться у районі Царської (Сонячної) стежки і призводить до руйнування окремих її ділянок. Про це кореспондентові УКРІНФОРМу повідомили у Головному управлінні інформаційної політики Ради міністрів Криму.

«Сонячна стежка — одна із знакових, визначних пам'яток Криму, відома у всьому світі, і ми не допустимо її руйнування», — підкреслив Могильов.

Глава виконавчої влади республіки запропонував залучати будівельні фірми, які ведуть будівельні роботи у цьому районі, до відновлення ділянок, що руйнуються.

Царська (Сонячна) стежка — знаменита кримська горизонтальна стежка, яка починається біля Лівадійського палацу і закінчується біля дитячого санаторію ім. Рози Люксембург у селищі Гаспра. За даними істориків, царська сім'я Миколи II любила прогулюватися цією стежкою, тому вона і дістала таку назву. Стежка розташована на висоті 130-140 метрів над рівнем моря, її довжина становить 6,7 кілометра.

ПОКИ Б'ЄТЬСЯ СЕРЦЕ

Мелодіями військового оркестру, що розташувався просто неба біля будівлі Гарнізонного будинку офіцерів у Сімферополі, розпочались урочистості з нагоди 85-річчя від дня народження добре відомого в Криму та за його межами письменника Івана Карповича Мельникова.

Іван Карпович — дитячий письменник, лауреат Державної премії Автономної Республіки Крим, заслужений працівник АРК, автор 28 книг про дітей — героїв Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, серед яких повісті «Поки б'ється серце» і «Сини йдуть у бій». Його твори видавались українською, російською, болгарською та румунською мовами. Деякі з них перевидавались по кілька разів.

Святкові заходи продовжилися у стінах 8-го Гарнізонного будинку офіцерів. Військовослужбовці Сімферопольського гарнізону, учні загальноосвітніх шкіл міста, творчі колективи Кримського республіканського «Центру дитячої та юнацької творчості», мешканці та гості Сімферополя завітали до провідного культурно-освітнього закладу столиці автономії, аби привітати ювіляра зі святом.

У своїх виступах представники владних структур автономії, партійні та громадські лідери щиро дякували ювіляру за його багаторічну невтомну працю з військово-патріотичного виховання молоді, бажали творчих успіхів та наснаги.

Спілкуючись із гостями, Іван Мельников на конкретних прикладах показав шлях формування особистості дітей війни, розповів про подвиги юних воїнів, санітарів, підривників, підпільників. Учасники творчої зустрічі із захопленням слухали розповіді про молодих патріотів, їхніх бойових друзів та соратників-командирів, тих, хто не щадив себе, свого життя в смертельній сутичці з фашистами-окупантами, хто в ті суворі роки наближав час нашої Великої перемоги.

На честь ювіляра лунали пісні у виконанні артистів Будинку офіцерів Дар'ї Хохлової, Марії Ткаченко та соліста вокально-інструментального ансамблю «Тихі зорі» Віктора Долманова. Увазі присутніх також була представлена концертна програма за участі хореографічного колективу «Сузір'я» та театрального колективу «Факел». У програмі звучали мелодії та пісні часів Великої Вітчизняної війни, вірші, що оспівували подвиг героїв минулих днів. Учні школи-гімназії № 1 імені К. Д. Ушинського розповіли вірші з книжок Івана Карповича.

Згодом, після зустрічі, усі бажаючі змогли поспілкуватись із учасником Великої Вітчизняної війни, свідком незабутніх подій минулого, поставити питання та отримати на них вичерпні відповіді.

Ця зустріч надовго залишиться в пам'яті, переконані учасники заходу.

— Завдяки таким виданням ми, школярі, розуміємо, зберігаємо історичну пам'ять про події багаторічної давнини, — сказала учениця 10 класу Сімферопольської гімназії №1 Марія Прокопенко. — Знайомлячись із героїчними вчинками наших однолітків, ми шануємо представників тих поколінь, які зуміли в різні історичні часи відстояти свободу і незалежність нашого краю.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ,
підполковник

ФОРУМ ВИДАВЦІВ – БАРОМЕТР І РЕДУТ УКРАЇНСТВА

Вже й не віриться, що був час, коли Україна жила без загальновизнаної книжкової столиці. Звичайно, можливості Києва завжди були найбільшими у сенсі пропозиції. Але до нього ніколи не їхали з таким душевним трепетом, як оце, уже вісімнадцять років поспіль, фанати книги з різних куточків нашої держави їдуть до Львова. Цей особливий стан душі добре описала київська письменниця Міла Іванцова: «Надворі вересень. Знову вересень, якого я чекаю цілий рік. На комоді в коридорі вже лежать квитки до Львова і назад. Логічний ланцюжок тут дуже простий: «Вересень – Львів – Книжковий форум». Визначний у літературному житті країни захід, без якого культурний простір вже неможливо уявити. Автор створив текст. Подав на конкурс чи на кілька конкурсів. Раз, вдруге, втретє... Зрештою, зірки стали так, що його помітили. Може, він навіть посів призове місце. Книжка з'явилася у книгарнях. Приїхала на Форум до Львова, заявила про себе, показала читачеві, і ось уже вона, підписана авторською рукою, рухається додому до людини, яка прочитає сама і поділиться з друзями. І неодмінно похвалиться автографом. Я на власні очі бачила, в якій неймовірній кількості закуповують книжки на Форумі попри кризу і різні негаразди! Закуповують на цілий рік вперед, щасливі, що за ці кілька днів можна побачити і послухати тих, кого зазвичай бачиш тільки з екрана телевізора. Що б там не казали про занепад сучасної української літератури – вересневий Львів спростовує цю маячню, а хто не вірить – приїздіть і подивіться самі!»

Думаю, що переважна більшість гостей Форуму підписалась би під цими словами киянки. Я, в усякому випадку, розділяю точку зору Міли Іванцової. З іншого боку, про певну кризу в Україні говорити можна. Я маю на увазі мовне питання. З цього приводу і сама Олександра Коваль (автор ідеї Форуму і його президент) висловлює певну тривогу: «У нас недостатній попит на українську книжку. Не скажу, що вона гірша від російської. Але щось «нє нравітся»... Правдивий попит на книжку творить лише освіта. Коли українські виші з великим скрипом переводили на українську мову викладання (це тривало майже 20 років), коли в Донецьку чи Луганську почали читати лекції українською мовою – тоді відчулося зростання попиту на україномовну літературу. Але не встиг набути чинності закон про регіональні мови, як одразу спостерігається відкат – підручники для середньої школи вже не потрібні...»

Отже, Форум видавців є чудовим барометром — він чітко вказує на нові тенденції в країні. І, в той же час, Форум є могутнім українським редутом, такою собі неофіційною фортецею українства. Адже тут маса високоосвіченої україномовної публіки, а цей факт позитивно впливає навіть на самих львів'ян. А що вже говорити про гостей з Києва, Харкова, Одеси? Якщо це свідомі українці, то для них кожен день Форуму – це ніжна музика, ковток свіжого повітря, цілюща пов'язка на незагоєні рани, спричинені агресивною русифікацією у своїх регіонах. Таких людей з рубцями на серці я бачив на Форумі чимало... Якщо ж це інтерферентні до мовного питання люди, то вони на власні очі переконаються, що ховати українську мову ще рано, і не забиратимуть свою дитину з українського садочка, школи чи класу. Взагалі, певна «регіональність» на Форумі відчутна. Якщо розмовляєте з представниками львівських, тернопільських чи волинських видавництв, то чуєте не лише гарну українську мову, але й бачите перед собою, як правило, щирих патріотів. Якщо це київські або інші видавництва центру України, то тут вже можна почути й російську мову. Але й ваша українська сприймається цілком спокійно, навіть з певною симпатією. Навіть видавці з Харкова, Одеси, Дніпропетровська чи Запоріжжя можуть перейти на українську мову, хоча між собою тут же демонстративно спілкуватимуться російською. Найбільш самотньо виглядають кримські видавництва... Вони майже не продають книжок, хіба що різноманітні поштові листівки для поздоровлень. Біля цих стендів людей зовсім небагато, і кримчани не висиджують усі чотири дні форуму, а їдуть додому трохи раніше. Ну, що ж, відгородилися від української мови – тепер пожинайте плоди... Оця «безлюдність» біля кримських стендів є найкращим аргументом на користь необхідності впровадження справжньої (а не декларативної) двомовності в умовах сонячного півострова. На цій ниві ще доведеться багато попрацювати і державі, і громадськості.

* * *

Приємно щороку бачити на Форумі «своїх». Тут можна запросто зустрітися із «світличанами» Львова, Волині, Прикарпаття або Червоноградського вугільного басейну. Дехто газету й не передплачує, але має про неї свою позитивну думку, бо щороку купує в кримських кіосках під час літнього відпочинку. Тепер такі люди стурбовано розповідають, що вже не можуть знайти газету ні в Ялті, ні в Сімферополі, ні в Євпаторії... Що я їм можу відповісти? Раджу передплачувати. Взагалі, досвід людей, які приїздять на Форум, об'єктивно є надзвичайно цінним. Скажімо, можна дізнатися про настрої в регіонах, про тенденції в шкільництві. Ось я, скажімо, довго розмовляв з одеським письменником Олексою Різниченком. Той каже, що половина мешканців «перлини над морем» вперто тримається попереднього українського курсу, попри сподівання новітніх русифікаторів на прискорену русифікацію молодого покоління. А потім, коли на другий день побачив пана Різниченка у колі львівських друзів, одесит сам запропонував мені зробити спільне фото з ними. Та ще й з «Кримською світлицею», яку я у чималій кількості носив із собою, бо точно знав, що знадобиться. І, дійсно, розмели приятелі — жоден примірник не повернувся додому! А ще побачив сина Галини Гордасевич, яка також була нашою вірною читачкою і авторкою багатьох цікавих текстів. Домовилися з Богданом про зустріч і майбутню співпрацю. Порадували мене й козаки з Придніпров'я, які приїхали на Форум у козацькому вбранні. Одного з них, Олександра Кравченка, хлопці називають художником-«мамаїстом», бо козак Мамай є улюбленою темою мешканця Канева. Дещо з робіт майстра я сфотографував та ще й дав координати київського художника Олександра Мельника. Можливо, той наступного року візьме роботи канівця на чергову виставку «Україна від Трипілля до сьогодення». А ще на Форумі був цікавий україномовний китаєць Пань Ден, який запропонував мені книгу Вікторії Пономарьової «Маленькі подорожі Великим Китаєм». Пригадавши, що наступного року планує вирушити до цієї країни добрий приятель «Кримської світлиці» мандрівник з Чернігова Олександр Волощук, я купив запропоновану книгу. А Пань Дену подарував число «КС» від 27 квітня 2012 року, адже там йшлося про китайського лікаря із Сімферополя з незвичним для українського вуха іменем Вей Мін-Е. Як бачите, Форум традиційно багатий на цікаві зустрічі і дуже допомагає українцям знайомитися між собою та з навколишнім світом. Дяка творцям Форуму! І можна тільки поспівчувати Олександрі Коваль, слухаючи її обґрунтовані скарги на чиновників: «Бюрократ добре знає, як виснажити людину, довести до істерики, аби вона плюнула зі словами «живи своїм паралельним життям, ми створимо Форум видавців без тебе». Я втомилася переконувати управління освіти в тому, що роблю щось потрібне дітям і вчителям – чиновники чинять запеклий опір, кажучи, що Форум видавців перешкоджає навчальному процесу». Дійсно, якби ще підключити десятки тисяч львівських школярів, роль Форуму незмірно зросла б. Тому можна зрозуміти Олександру Коваль, коли вона радить громадянам України дружно і скоординовано «копати бюрократів у зад, аби ті швидше рухалися»...

Сергій ЛАЩЕНКО

(Продовження теми книжкового Форуму — в наступних номерах «КС»!)

Наймолодший (8 років) автор Форуму поет Максим Білецький зі своєю збірочкою «Я хочу знати все про Україну»

Канівські козаки. В центрі — Олександр Кравченко

Козаки також читають...

Одесит О. Різниченко (крайній праворуч) з друзями і «Світлицею»

СЕВАСТОПОЛЬСЬКИМ СОЮЗЯНКАМ – 20!

У 1992 році голова Севастопольського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка Богдана Процак була делегована на Світовий конгрес українців до Києва. Спілкуючись із багатьма учасниками зібрання, вона мала розмову із п. Атеною Пашко, яка запропонувала їй вступити до Союзу українок і створити організацію в м. Севастополі. І вже 23 серпня 1992 року Севастопольська міська організація «Союз українок» (СМОСУ) була зареєстрована.

Першими членкинями і засновниками Севастопольської міської організації «Союз українок» стали колишній політв'язень Наталя Давидівна Яковенко, учителька Олександра Олександрівна Гречко, нащадок Шевченківського роду Тамара Дмитрівна Красицька, учителька Світлана Василівна Заторська та ініціатор Богдана Михайлівна Процак.

Маючи одним із головних статутних завдань відродження українських традицій, майбутні союзянки долучились до створення громади УГКЦ. Ще 19 серпня 1991 року, тобто в день початку державного заколоту в колишньому СРСР, у м. Севастополі була офіційно зареєстрована греко-католицька громада.

Вже після створення СМОСУ союзянки отримали інформацію про існування Національної скаутської організації «Пласт», і коли ознайомились зі статутом, то зрозуміли важливість і необхідність її саме в нашому регіоні. І діти та онуки союзянок першими потрапили на таборування.

Севастопольський «Союз українок» співпрацював з Українським культурно-інформаційним центром і поповнював українську бібліотеку новими книгами, з «Просвітою», з проукраїнськими організаціями та партіями, адміністрацією міста, з ВМСУ з наданням допомоги в культурно-просвітницькій діяльності. Членкині союзу виступали на радіо та телебаченні, контактували з українською пресою, організовували виставки вишиванок та українського одягу, широко листувалися і продовжують це робити на світовому рівні з Союзом українок, Лігою Католицьких жінок, окремими українцями в світі, яким не байдужа доля України, — і це далеко не повний перелік діяльності севастопольських союзянок. Ще вони причетні до координації в розподілі медикаментів серед військових частин у перші роки незалежності, до акцій «Допомога сиротам та дошкільнятам», «Бабусі Америки для бабусь України», «Стипендійної акції», що здійснюється за допомогою СУА, допомагають в нещасних випадках, допомагають талановитим жінкам за сприяння СУ Австралії, інтернатам, дитячим будинкам, матерям-одиначкам, багатодітним малозабезпеченим сім'ям.

Про це та інше говорила на зборах, присвячених 20-річчю організації, голова севастопольського «Союзу українок» Богдана Процак. Після цього вона висловила пропозицію, щоб подальшу роботу в організації очолила докторант Херсонського державного університету, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології Севастопольського міського гуманітарного університету Тамара Валентинівна Мельник.

Ведуча зборів Неля Кравчук (Сиротова) надала слово кандидату, яка зазначила, що Богдана Процак 20 років гідно представляла севастопольських українок і подякувала їй за довгорічну конструктивну діяльність. Далі вона сказала, що жінка-українка у Севастополі завжди відчувала і буде відчувати свою значущість, адже у цьому жорстокому глобалізованому світі кожна нація відстоює право на своє існування і продовження.

У статуті вказано багато напрямків діяльності організації. І на сьогодні у союзянок є дуже відповідальна місія: берегти наше слово, мову, наші традиції, пам'ять народу, весь народний геній, який закорінений у наших святах, сімейних стосунках, етнопедагогіці, і вони повинні мати своє продовження. Вона пригадала заходи в гуманітарному університеті за участі і підтримки «Союзу українок»: марафон писанкарства, заходи зі вшанування Лесі Українки та інші.

На думку п. Тамари Мельник, цікавим напрямком є волонтерська робота, і союзянкам треба залучати молодь для підтримки одиноких, сиріт, хворих, тих, хто потребує психологічної підтримки.

Велику перспективу має НСОУ «Пласт» і їхні успіхи тішать всіх нас.

Очевидно, що попереду велика організаційна робота.

«Ми живемо на своїй землі і мусимо українство прославляти та мати достойне майбутнє в Севастополі», — впевнена Тамара Мельник.

Після кількох виступів учасники зборів більшістю голосів обрали головою Севастопольської міської організації «Союз українок» Тамару Валентинівну Мельник та обговорили подальші організаційні кроки.

Громадська діячка і союзянка Марія Хотинська з Ковеля, яка перебуває в Севастополі на відпочинку, розповіла про діяльність організації, у тому числі в історичному аспекті, та суспільне життя в рідному місті, сказала, що відчуває непросту атмосферу в нашому. Вона повідомила, що ковельський «Союз українок» є локомотивом громадського життя в місті, перебравши на себе навіть функції «Просвіти». Волинянка висловила захоплення сучасним баченням завдань «Союзу українок», яке подала Тамара Мельник, та її ерудицією. Також запросила союзянок відвідати музей-садибу Лесі Українки в Колодяжному, що знаходиться неподалік Ковеля, пообіцяла посприяти в розселенні та ін. Учасники зборів

повідомили, що їхня колега Олександра Гречко, коли була жива, організовувала такі поїздки і возила туди учнів. Запропонувала п. Хотинська і допомогу в наданні українських книжок.

Після колективного фотографування на згадку перед фасадом УКІЦ до Тамари Мельник підійшла молода чорнява красуня і запитала, як вступити до організації. Ця коротенька зустріч стала ще одним оптимістичним моментом ювілею жіночої організації.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

На фото автора: Тамара Мельник подає своє бачення діяльності Севастопольської міської організації «Союз українок»; подяка севастопольських пластунок Євгенії Атрохової та Зінаїди Беланюк; громадська діячка і союзянка Марія Хотинська з Ковеля

14 ВЕРЕСНЯ, напередодні дня Канева, на Тарасовій горі відбулося вручення премії Міжнародного культурно–наукового фонду Тараса Шевченка «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» 2012 року, лауреатами якої стали: Михайло Конончук (м. Київ) — літературознавець, Тетяна Конончук (Київ) — культуролог, дослідник трагедії Голодомору в Україні, просвітянка, Михайло Мачока (Румунія) — відомий діяч української діаспори. Також серед лауреатів і Віктор Жадько (м. Київ) — письменник, журналіст, некрополезнавець, доктор філософських наук, професор, автор численних наукових і художніх книг, упорядник Універсальної енциклопедії «Черкащина», пошуковець в галузі Шевченкознавства, меценат. Премію В. Жадьку *(на фото)* присуджено за багаторічну пошукову краєзнавчу та просвітницьку працю на ниві української культури, розвідку та поширення матеріалів про Т. Шевченка в Україні і за кордоном, нових знахідок з життя та творчості Тараса Шевченка.

Людмила КРАСИЦЬКА,
правнучка Т. Шевченка по сестрі Катерині, Голова фонду

ФОРУМ НА ЗАХИСТ МОВИ

Всеукраїнський форум національно-патріотичних сил на тему: «Захистимо мову — збережемо Україну!» відбудеться 25 вересня в Києві. Про це повідомив на прес-конференції голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка Павло Мовчан.

«Ініціативна група з представників багатьох громадських організацій, творчих спілок, партій висунула вимогу необхідності проведення форуму національно-демократичних, патріотичних сил, для того, щоб акцентувати увагу на тому процесі, який залишається нібито на периферії. Це — мовна проблематика. 25 вересня в стінах Спілки письменників, де колись зароджувався РУХ, де почалися всі ініціативи, які переросли у могутній національний спротив системі комуністичній, ми проведемо форум», — сказав Павло Мовчан. Він одразу ж уточнив, що в більшій, престижнішій залі, починаючи від Українського дому і закінчуючи Будинком вчителя, оргкомітету форуму було відмовлено, оскільки «всі бояться теми мовної».

За словами Мовчана, на форумі буде обговорено законопроект «Про мови в Україні і застосування мов», поданий народним депутатом Сергієм Головатим і зареєстрований на сайті Верховної Ради. «Його уже можна голосувати. Цей законопроект дійсно є вичерпним щодо 10-ої статті... Ми хочемо його на цьому форумі продемонструвати», — зазначив він.

Павло Мовчан підкреслив, що саме такий закон потрібний Україні, а ухвалений попередньо — необхідно анулювати. Натомість, зокрема і у зв'язку з виборами, закон, який руйнує Україну, може залишитися на довгі часи.

Він висловив переконання, що саме мовним питанням повинні в першу чергу перейнятися опозиційні політичні сили, кожна з яких окремо «веде маленьку окопну війну».

«А це все не відбиває тієї напруги, яка може відбутися в державі», — підкреслив Мовчан. Він також озвучив звернення до українського народу, в якому наголошується, що «українська мова стала останньою лінією оборони нашої історії, нашої традиції, а відтак — нашої державної цілісності. Замах на мову — це замах на життя української нації».

Як зазначив голова Української всесвітньої координаційної ради Михайло Ратушний, закордонне українство доволі активно протестує проти мовної політики, яка проводиться в Україні. «Ми готуємо документи до Ради Європи про обмеження права корінної нації — українців — на повноцінне використання своєї рідної мови на території України», — сказав він, а також висловив переконання, що мовну проблему вирішити одним форумом неможливо, тому є необхідність постійно діючого форуму, який би протистояв процесу русифікації.

Члени оргкомітету поінформували, що на форум запрошують віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань Раїсу Богатирьову, представників партій, конфесій, громадських організацій. «Ми будемо закликати всіх виборців віддати симпатії тим, хто захищає українську мову, українську перспективу, українську історію і культуру», — підкреслив Павло Мовчан.

Валентина ПАЩЕНКО *(УКРІНФОРМ)*

«КІЛЬКА РОКІВ тому я закінчив Погребищенський медичний коледж, що на Вінниччині. І ніколи про це не пошкодую, бо назавжди цей живописний куточок над синьоокою рікою Россю залишився в моїй душі. Через те мені став дорогим цей край, що саме тут мене щиро схилили до української мови, розкрили мені всю її красу і милозвучність, навчили цінувати високе слово великого Кобзаря і мудрого Каменяра, Лесі Українки і Ліни Костенко... Може, саме тут я й зрозумів, що значить рідна мова!

І за це я найбільше вдячний своєму талановитому викладачеві української мови і літератури Олегу Анатолійовичу Кравченку. Разом зі студентами він створив чудовий літературний кабінет, що нагадує собою експозицію музею літературних скарбів. Зізнаюся щиро, що доволі важко мені давалася українська мова, навіть в оточенні виключно україномовному. Хоч я тут мешкав у родині українців, а все ж прийшов здобувати медичну освіту з російськомовного оточення.

Здолати мовні труднощі та негаразди мені й допоміг Олег Анатолійович, котрий уважно і прискіпливо навчав мене українській мові. Вже наприкінці навчання в коледжі я вільно почувався серед україномовних ровесників.

Я й досі пам'ятаю уроки цього прекрасного учителя, талановитого знавця української словесності. Я тепер живу і працюю в Криму, стежу за публікаціями україномовного видання «Кримська світлиця», зокрема, журналіста Едуарда Подільського, якого я добре пам'ятаю, бо він не раз був гостем нашого коледжу. Чи не могла б редакція «Кримської світлиці» попросити цього журналіста розповісти про нашого вчителя Олега Кравченка на сторінках часопису? Може, хтось би теж захотів поїхати до Погребищенського медичного коледжу здобувати професію медика. А ще увібрати тут до серця й душі всю чарівність і красу рідної мови...»

Олег ЛИСИЧКІН, фельдшер

м. Севастополь

ВІД РЕДАКЦІЇ. Журналіст Е. Подільський відгукнувся на прохання нашого читача і підготував матеріал про вчителя О. А. Кравченка, який ми пропонуємо увазі читачів.

«ЗОРЕПАДОМ ЛЕТЯТЬ РОКИ...»

«На калині мене мати колихала, щастя, долі в чистім полі виглядала...» ***(Із пісні)***

У народі здавна побутує повір'я: коли падає зірка з неба — загадуй бажання... Кажуть, неодмінно здійсниться. Десь-колись і він загадав собі на майбутню дорогу — стати в житті тільки вчителем. Більше того, учителем рідної словесності. Дуже про таке мріялося Олегу Кравченку, коли ще сидів за партою Погребищенської школи імені Героя Радянського Союзу Миколи Сьомака, де його вели до заповітної мрії дорогі серцю вчителі. Особливо вже вдалися до снаги юнакові оті уроки української літератури та мови, де так вільно можна було розвинути плід своєї творчої фантазії, вилити все потаємне і сокровенне в творчих роботах і не лише за творчістю того чи іншого письменника, а надто, коли писався твір на вільну тему. З усією пристрастю душі змальовував Олег розмаїття рідного надросянського куточка, з калиновими берегами та тучними сочистими луками.

Ота калинова врода Надросся й приведе після школи Олега Кравченка до Храму вищої словесної науки. Обере юнак собі для подальшого навчання і здобуття майбутньої професії уславлений, либонь, в усьому світі вищий навчальний заклад — Ніжинський державний педагогічний інститут імені Миколи Васильовича Гоголя (нині — це університет). Бо кого тільки не повиводив цей уславлений виш у широке життя, починаючи із самого Миколи Гоголя, а також і Гребінку, Глібова, Гулака-Артемовського... Багато хто тут навчався і потім сюди ж вертався вже високим науковим мужем, як-от кращий друг студентської юності Олега Юрій Бондаренко, котрий вже сьогодні в стінах рідного університету в іпостасі доктора філологічних наук! Воістину щасливим зорепадом пролетіли над ним роки від часу закінчення інституту.

Власне, і для героя цієї розповіді вони не залишилися безслідними. Бо з того далекого літа, коли матуся Ганна Мусіївна виряджала свого єдиного синочка у велику науку, вже минуло багато років. Сумуватиме мама за сином, перейматиметься його найменшим клопотом, бо ж серце її щемітиме, що він тепер далеко від хатнього порога, до того ж тепер усе має зробити для себе самотужки. Але потайки тішила себе тим, що він у неї виростав не білоручкою, а привчався змалку до всякої справи, був їй за надійного помічника в усьому. А ще більше тішила серце тим, що все-таки син виправдав надії своїх учителів, а також і не підвів її, матусю рідну, став студентом інституту і повернеться до рідної домівки вже з дипломом учителя словесності.

І справді вернувся Олег до Надросся з новеньким дипломом учителя української мови та літератури. Такого фахівця були готові взяти до будь-якої школи, адже повсюди дорожили учителем-чоловіком. Але Олег Кравченко обрав собі для практичного втілення в життя набутих в інституті знань колектив Погребищенського медичного училища (нині – коледж). Сюди його запросив на роботу тодішній директор, заслужений лікар України Борис Васильович Заводяний. Це

Олег Кравченко

була вельми розсудлива і порядна людина, чуйний і уважний керівник (світла йому пам'ять у ясних небесах, на жаль, він не так давно відійшов душею до Бога). Саме Борис Васильович і привів молодого учителя у свій колектив, де Олег з головою, як кажуть, поринув у роботу зі студентами, повів їх за собою у світ прекрасного і світлого живим словом.

А там і родинне щастя засяяло ще однією зірочкою із рясного небесного зорепаду. Зустрілася на його шляху мила і чарівна душею і вродою Оленка, яка і стала йому за вірну дружину. Після закінчення місцевого медичного училища почала Олена свій трудовий шлях у прекрасному колективі медиків місцевої центральної лікарні, а згодом і під надійною орудою лікаря-легенди краю районного стоматолога Тамари Михайлівни Бруй. І дотепер тут трудиться медичною сестрою Олена Кравченко. Ще світлішою зорею засяяло подружнє життя Олега і Олени, коли народилася чарівна донечка Юля. Сьогодні вона — справжня гордість батьків, адже Юля, успішно закінчивши рідне медичне училище-коледж, одразу ж вступила до Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова і вже ось-ось ощасливить батьків дипломом лікаря.

Сотні вихованців Олега Кравченка розлетілися, як оті зорі по небу, по білому світу. Він щасливий тим, що учив їх любити живе образне слово, долучав душу й серце кожного до світу прекрасного й орієнтував залишатися в житті великодушними людьми, не поганьбити своєї обраної професії. Його уроки були побудовані на матеріалах про яскраві особистості з української літератури. Черпав він щоразу додаткові знання, відвідуючи не просто наукові книгозбірні, а дошукуючись найновіших джерел серед літературних новинок, готуючись до так званих відкритих пар, виховних годин, які щоразу намагався будувати так, щоб донести якомога більше до юних сердець всього світлого, без того намулу, якого так сьогодні багато серед наших буднів. Частими гостями на його заняттях були поети і прозаїки рідного краю, долучалася до визначеного методичного плану неодмінно література письменників із числа земляків і не тільки надросян. Досить часто в училищі бували такі майстри пера, як Валентин Речмедін, Олег Чорногуз, Ніна Гнатюк, Валентина Козак, Михайло Каменюк, Лариса Семко... Вони не просто ділилися своїм творчим здобутком, а й залишали в серцях кожного крихти світла і добра.

За роки творчої праці в медичному коледжі Олег Анатолійович спромігся на створення разом зі студентами прекрасного і змістовного кабінету української мови і літератури, куди включено цілу низку відділів, зібрано достойну для навчання і виховання підростаючого покоління бібліотеку, де можна бачити не тільки кращу українську класику, а й чимало сучасних авторів, зокрема, і наших земляків, багато книг з автографами письменників. Привертає тут увагу розкішний відділ-стенд «Українські письменники», де презентовано кращих із кращих витязів творчого пера від далеких часів класики і до сьогодення, від Нечуя-Левицького, Івана Франка, Тараса Шевченка, Лесі Українки... і до Олеся Гончара, Григора Тютюнника, Ліни Костенко, Павла Тичини, Максима Рильського... Щоразу в своїй практичній роботі викладач Олег Кравченко не послуговується лише відведеною програмою літературою, а намагається значно розширювати уявлення студентів про світ багатогранного літературного процесу, спонукає кожного дошукуватися ще і ще глибшого коріння творчої спадщини численних поколінь майстрів пера. Все це неодмінно тісно переплітається зі світом мистецтва, музики, живопису, народних скарбів рідного краю. Недарма в осерді літературного кабінету знаходиться рукотворний портрет славетної землячки-надросяночки, талановитої «жниці пісенних нив», громадського діяча, невтомного фольклориста і етнолога Насті Присяжнюк. З-під її пера вийшли в світ тисячі пісень рідного краю, прислів'їв, приказок, легенд та бувальщин, нею досліджено узбережжя ріки Рось і написано працю «Рось – ріка-трудівниця». От чому вивчення на уроках її титанічної спадщини — це своєрідна знахідка Олега Анатолійовича.

З роками у Олега Кравченка нагромадилася чимала домашня книгозбірня, яку збирали із дружиною та донькою, бо всі вони — книголюби. Принагідно зауважу, що гуртом вони щоразу бувають десь на відпочинку. Бо це дружна і щаслива сім'я, котра знаходить в усьому лише порозуміння. Треба тільки бачити, як вони всі разом любовно доглядають силу-силенну квітів біля власного помешкання! А як естетично все виглядає на веранді, де навіть прижилися екзотичні рослини. Навесні всі разом трудяться на присадибній ділянці, де вирощують усі овочі для власних потреб. У цього славного подружжя все робиться заради домашнього затишку.

...Зорепадом летять роки... Як образно і точно визначено Поетом житейське явище в природі земного буття! А роки й справді згасають, як оті крихітки-блискітки з високого зоряного неба. От тільки слід їхній згасає-згорає безслідно, а наш земний зостається в душі й серці. І тим, либонь, найбільше й щаслива та людина, котра прагне так життя прожити, щоб вміти залишати на життєвій дорозі помітний слід, теплом своїм гріти серця інших. Таким і є вищий вимір житейських буднів родини Кравченків, котрі добром сповідують свою дорогу...

Едуард ПОДІЛЬСЬКИЙ, журналіст

Надросся (Вінниччина)

УЧИТЕЛЬ І УЧЕНЬ

Нещодавно в одній із розмов зі своїм давнім колегою я почув, що, навчаючись у школі, він не любив уроків з ботаніки та зоології. У мене ж було не так — я і мої однокласники в Заболотівській школі на Івано-Франківщині любили ці уроки. Викладав їх нам вчитель Іван Кирилович Щербатюк, якого ми називали «Кирилом». Чому б він нас не вчив, все було дуже цікавим, хоча нас, сільських дітлахів, здивувати було нелегко, бо ми бачили, як проростає рослина чи квітка, як вона цвіте та відцвітає, як плодоносить. А про тваринок, рибок, жабок, черв'ячків ми теж багато знали, бо вони жили поряд з нами. Ми чули клекіт бузьків, цвірінькання горобців, крякання ворон, скрегіт сорок, спів жайворонків, спостерігали злети ластівок, бачили поряд з собою овець, корів, кіз, коней. Тобто нас оточувало все те, про що нам оповідав наш «Кирило». Він говорив нам, що кожна рослина вміє себе захищати — шипи в ожині, троянді та в інших рослинах є для того, щоб «мацапура», тобто ми, дітлахи, їх не зривали. І таких розповідей було багато, і залишилися вони в пам'яті на довгі роки.

Я пішов із Заболотівської школи після закінчення 7-го класу вчитися в Дрогобицький нафтовий технікум. А мої однокласники продовжували навчання там ще три роки. У класі нас було п'ять відмінників. Ми любили і знали математику, яку нам викладала вчителька Лідія Хаєцька. А з 8-го класу цей предмет почала викладати інша. Очевидно, вона вчила не так, як попередня вчителька, і мої товариші так незлюбили математику, що ледве скінчили школу і вибрали для себе філологічну освіту. А мені пощастило у Дрогобичі — ціле сузір'я найпрекрасніших учителів навчали нас точним наукам. З 24 учнів лише декілька були «міщанами», тобто вчилися до того у містах. Решта були селюки. Але який би предмет нам не читали, він був для нас не лише цікавим, але й легким для сприйняття. Математика і хімія були такими ж цікавими, ніби ми були створені для їх пізнання. Гідравліка, теоретична механіка, опір матеріалів, деталі машин і механізмів... Це складні інженерні дисципліни, їх нам викладав Олександр Васильович Соколов, вони є базою інженерної освіти. Але наш Соколов не лише вмів їх викладати, вмів нас «принуждать к знаниям», але був для нас якимось особливим вчителем — красивим, справедливим, добрим. Через кілька років ці дисципліни я, вже як студент Львівської політехніки, вивчав знову на новому рівні. В це важко повірити, але рівень моїх знань базувався на лекціях цього викладача. Усе своє життя я згадую цю людину, цього прекрасного педагога.

У Львівській політехніці теж було багато прекрасних викладачів – доцентів, професорів. Часто згадую доцента Мейзлера, який викладав нам п'ять семестрів вищу математику. Був він невеличкого зросту, лисий, з довгим носом, до того ж заїкався. Читав нам загальний лекційний курс для п'яти груп (125 студентів), а в нашій групі вів ще й практичні заняття. Незрозуміло, як це йому вдавалося, але через місяць він уже знав нас усіх за прізвищем. Курс математики був таким же легким для засвоєння, як і курс Соколова в технікумі.

Ми майже всі курили у той час і наш доцент також був затятим курцем. В перерві між парами він стояв з нами у «курилці» і слухав наші теревені. Його вимоги були високими. Контрольні роботи проводилися через кожні дві-три лекції, не вчити математику було неможливо. Але вона для нас ніколи не була «страшилкою».

Хімію (органічну і неорганічну) викладав нам тоді доцент, а пізніше професор, Михалевич. Це був кремезний чоловік, носив взуття 48 розміру, одягав «толстовську сорочку», підперезану мотузкою. Його лекція була першою з лекцій в інституті і запам'яталася мені на все життя. Він читав її так, ніби ми знаходилися в театрі і слухали монолог артиста. В кінці лекції на довгому металевому столі спалахнув вогонь, а позаду лектор кричав у зал: «Пусть в ваших сердцах зажжется пламя науки!». Він не лише викладав прекрасно, але один-два рази на тиждень організовував двогодинні консультації, не шкодуючи свого часу, бо хотів, щоб ми знали і любили хімію.

Повертаюся до технікуму. Уроки з української мови вів викладач Іван Степанович Косольха. Він читав нам вірші, прозові уривки українських поетів та письменників, а все, що писалося у підручниках з хрестоматії, ми мусили прочитати самі. Терпляче роз'яснював слова іншомовного походження. Російській мові і літературі навчала нас вчителька, яку ми називали «Коробочкою» (на жаль, її прізвище не пам'ятаю). Але все, що ми вивчали, — Пушкіна, Гоголя, Тургенєва, інших поетів і письменників, перетворювалося в театральне дійство. Не любити ці мовні предмети ми не могли.

Ці уроки перетворили нас із селюків, якими ми прийшли вчитися у свої 14-15 років, в освічених хлопців, які знали літературу, мову, поезію, привчилися до читання книг у бібліотеках міста.

Молода людина вчиться всьому. Важливо, щоб учитель хотів та міг передати свої знання з любов'ю до своїх учнів. Якщо вчитель сам не володіє знаннями, то це завдає величезної шкоди учням. Людина більшу частину свого життя вчиться, бо треба опанувати свою професію, навчитися спілкуванню зі своїми підлеглими, вміти швидко приймати рішення в критичних ситуаціях.

Особливо велика роль вчителя у науковій діяльності. Професор і аспірант — це величезне поле, що притягує одне до одного. Чому одних аспірантів спрямовує доля до одного вчителя, інших до другого, є незбагненним. Можливо, це кимось запрогнозовано. Я спостерігав за багатьма моїми знайомими аспірантами, що переймали від свого наукового керівника не лише наукову ідею, а і його поведінку, жести, тональність мови. В одних молодих науковців після захисту дисертацій закріплювалося бажання залучити таких до наукової роботи, підказати їм ідею, допомогти перебороти свою несміливість. У інших — створити будь-які перешкоди на шляху до захисту молодших колег, зосереджуватися на дрібних недоліках інших аспірантів, щоб довести іншим свою вищість, навіть у тих питаннях, до яких вони не мали відношення.

Я міг би скласти цілу піраміду таких прикладів, аналізуючи внесок тих чи інших наукових керівників у підготовку наукових кадрів. У одних – це створити якусь математичну залежність, що не підкріплюється ні експериментом, ні практикою, залишається лише викладом формул у науковому журналі. Для інших — створити нові технології, напрямки удосконалення існуючого сьогодні. Від одних залишається схоластика, псевдонауковість, від інших – продовження життя. І це передається у спадок.

Пощастить тим молодим науковцям, які виконають свої дослідження під керівництвом не лише відомого вченого, а й людини шляхетної, доброї, людини, котра любить своїх учнів та пишається ними.

Якби моя воля, то я би призначив нашим учителям найбільші в країні зарплати...

Роман ЯРЕМІЙЧУК, доктор технічних наук, професор

Р. Яремійчук

НАШІ В ЛАТВІЇ: НАРОДЖЕННЯ НОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Про те, як важливо мати друзів і приятелів (у нашому варіанті передплатників «Кримської світлиці»), я зрозумів нещодавно, коли пролунав дзвінок від нашої львівської читачки Галини Швець. Вона повідомила про те, що сьогодні група українців з Латвії розмістилася у найближчому готелі, і є шанс зробити цікаве інтерв'ю. Оскільки Галина вивчає латиську мову у Львівському центрі балтистики, то закономірно перебуває в курсі основних подій українсько-латиського культурного співробітництва. Довго агітувати мене не довелося, адже давно цікавлюся темою ідентичності. А те, що в кожній пострадянській республіці українці інтегруються в життя соціуму по-різному, — для мене незаперечний факт. У кожній з новоутворених держав простежується і народження нової української ідентичності... Розмовляти мені довелося з головою Українського центру молоді і дітей в Латвії Ольгою Бергою. Вона виросла і, очевидно, сформувалася як українка саме в рідному Луцьку. Зате саме в Латвії вона стала латиською українкою. А це дещо інше, ніж українки Росії, Грузії, Польщі, Німеччини... Тож пропоную читачам наше інтерв'ю.

— Пані Ольго, я добре усвідомлюю, що українськими справами в Латвії займаються не просто вихідці з України, а великі патріоти рідної землі. Вас виховала Волинь. Може, батьки були якось пов'язані з національним рухом?

— Не вгадали. Тато був родом з Черкащини, а мама — з Вінниччини. За паспортом мама взагалі була росіянкою. Хоча її родове коріння бере початок в Польщі. Знаю точно, що там є білоруська, українська кров... Можливо, й польська.

— Тоді трохи дивно, що ви твердо тримаєтеся «української лінії», перебуваючи так далеко від рідного краю.

— Нічого дивного. Тато завжди пишався тим фактом, що він родом з батьківщини Тараса Шевченка. Я виховувалася в Луцьку на козацьких цінностях, на міфі Козаччини... Це й було основою. Єдине, що було радянського, то це свята віра в те, що соціалістична революція 1917 року принесла людям краще життя. А тато тоді казав таке: «Донечко, вчи мови, бо тільки за кордоном ти зможеш вивчити нашу справжню українську історію...»

— Тобто був таким собі свідомим черкащанином радянської доби?

— Так. Він був шанованою людиною в суспільстві — заслуженим агрономом України. Місцеві поети йому навіть вірші присвячували... А оскільки тато дуже любив Шевченка, то на день народження знайомі художники завжди дарували йому портрети Кобзаря. Їх у нашому домі було дуже багато, очевидно й це впливало на моє самоусвідомлення. Були й інші моменти: одна бабуся багато розповідала про життя довоєнної Польщі, а друга — про Голодомор. Тому поступово та рафінована «радянськість» проходила, я не втратила здатності об'єктивно аналізувати історичні процеси.

— Як ви сприйняли вихід Латвії зі складу Радянського Союзу?

— Позитивно. Ніколи не сумнівалася, що моя нова батьківщина може і повинна бути незалежною державою. Вже в 1988 році я була членом ініціативної групи зі створення українського товариства «Дніпро». Треба сказати, що перед цим українське товариство в Ризі вже існувало — з 1911 року. Називалося воно «Громада», фактично це було українсько-латиське товариство, в його складі було багато латишів, які цікавилися українською культурою.

— А як ви опинилися в Латвії?

— За розподілом. Навчалася в Москві, скерували в Латвію... З цього приводу я не відчувала ні якоїсь особливої радості, ні розчарування. В СРСР молодих фахівців часто посилали не туди, куди вони хочуть, — міграції були продиктовані економічною необхідністю. Отже, в Латвії я опинилася в 1987 році як інженер холодильних установок. Перший рік був дуже важким, бо не було друзів, до того ж, потрапила у чисто латиський колектив. Ставилися до мене латиші дуже добре, але це були люди старшого покоління, друзів-ровесників у мене деякий час не було. Але вже в 1988 році я побачила оголошення в газеті, де українців закликали до об'єднання. Мовляв, треба згадати свою історію, культуру, мову... Звичайно ж, я відразу відгукнулася. І з того часу мене «закрутило», я опинилася у вирі громадського життя. До речі, українці Латвії вважають, що саме на одному з наших заходів вперше було піднято український прапор, у самій Україні це робити ще остерігалися...

— Скільки тоді було українців у Латвії?

— Якщо не помиляюся, 92 тисячі. Але з виходом армії відразу стало набагато менше. Адже було дуже багато українців-військовослужбовців... Тепер у країні приблизно 60 тисяч наших земляків.

— І все-таки 60 тисяч — це велика кількість, особливо, якщо врахувати, що більшість із них компактно проживає в Ризі та ще у кількох великих містах. Якщо цілеспрямовано підтримувати українську ідентичність, то така діаспора може існувати дуже довго. Якщо ж не підтримувати, то вона швидко «розчиниться», причому не в латиському морі, а в російськомовній більшості Риги...

— Українці вже досить розпорошені, «розчинені» і зрусифіковані. Уявіть собі, 69% з них назвали своєю рідною мовою російську. Лише 2% добре володіють латиською. Зовсім мало залишається тих, для кого рідна мова — українська.

І це пояснюється насамперед цілеспрямованою, системною роботою Росії з українською громадою Латвії. Серед українців працездатного віку приблизно 3,5% — безробітні. Це не сприяє зростанню латвійського патріотизму. Будь-хто з «негромадян» Латвії може прийняти російське громадянство, і при цьому зовсім не обов'язково переїздити до Росії, можна залишатися жити в Латвії. У нас на пенсію виходять за європейськими стандартами. Чоловіки і жінки поки що йдуть на пенсію в 62 роки, але скоро пенсійний вік для них становитиме 65 років. А Росія може дати пенсію латвійській українці вже в 55-літньому віці. І це чимала сума — 200 євро! В Латвії економічно вигідно бути громадянами Росії... Так я можу пояснити розпорошеність і велику зросійщеність українців. Але якщо ми збережемо хоча б кожного десятого молодого українця чи українку, збережемо для України і Латвії, а не для Росії, то будемо вважати це гарним показником. Бо у нас, «україноорієнтованих», все тримається лише на патріотизмі...

— Чи можна вивести показники, які характеризували б «пересічного» українця Латвії?

— Мабуть, не можна, наші українці дуже різні. Надто контрастна картина виходить...

— А ваші діти володіють українською? Ким вони себе відчувають: українцями чи латишами?

— Оскільки їхній тато — латиш та й народилися вони в Латвії, то закономірно є патріотами цієї землі. Можна говорити про певні «грані» ідентичності, про певні особливості світосприймання. Вони у кожного свої. Донька змалку добре розмовляла літературною латиською мовою, це заслуга її бабусі. Тому вона одразу позиціонувала себе як латишка. Зрештою, тепер вона може і латишам сказати: «Я одна з вас», і українцям також. Син Крістіан навчається в українській школі, українською розмовляє без акценту, тому в нього об'єктивно більше українського. А почав він говорити українською, живучи у бабусі. Навіть оченята заплющував, коли вимовляв слово «Україна»... не знаю, звідки у нього така ніжність до моєї Батьківщини. Зрозуміло, що тепер це і його Батьківщина, така ж дорога, як і Латвія. Щоправда, буває він в Україні значно рідше. До речі, російську Крістіан опанував досконало в тій же українській школі... І рано засвоєна російська мова також частково буде впливати на його ідентичність. Людина, яка володітиме чотирма мовами: латиською, українською, російською і англійською, буде інакше почувати себе, ніж та, яка володіє лише однією з них...

— А менталітет? Латиський менталітет суттєво відрізняється від українського, адже так?

— Латиші дуже практичні. У нас і в одязі домінують приглушені кольори, ми не любимо яскравих тонів...

— Ловлю вас на слові... Ви кажете: «у нас», «ми» — тут ви вже ніби й не українка, а латишка. Виходить, що хоч мови й різні, але вже є багато спільного з латишами.

— Як би там не було, якими б ми не були патріотами, але на українцях неминуче буде «відбиток» нової країни проживання. Ми вже навчилися жити за тими ж принципами, що й латиші. Можна сказати, що у нас уже одна система цінностей. Латиші раціональніші, у них немає гонитви за зовнішнім... Вони не прагнуть здаватися багатшими від своїх сусідів. А в українців така ірраціональна риса ще є... Виходить, що тут ми стали ближчими до латишів, і це добре. Раціоналізм — хороша риса. До речі, під час мовного референдуму я голосувала за латиську як єдину державну... Я хочу, щоб у моїх дітей було прогнозоване майбутнє. Щоб Латвія була частинкою Європи, а не «русского мира»...

Сергій ЛАЩЕНКО

КРИМ — НАШ ДІМ

СВЯТО У КРИМСЬКИХ ЕСТОНЦІВ

Кримське естонське товариство культури було створено у квітні 1997 року з ініціативи колишнього голови Естонського земляцтва в Україні Віктора Кирвела. З нагоди 15-річчя цієї національної громадської організації в Кримському етнографічному музеї відбулося засідання «круглого столу», в якому взяли участь голова Естонського земляцтва в Україні М. Літневська, Почесний консул Естонської Республіки в Сімферополі І. Сергєєв, заступник міністра освіти і науки, молоді та спорту АРК В. Буякевич, заступник голови Республіканського комітету у справах міжнаціональних відносин і депортованих громадян АРК Е. Авамілєва, працівники Представництва Президента України в АРК, Всеукраїнського інформаційно-культурного центру та інші.

Учасники «круглого столу» проаналізували ситуацію з вивченням рідної мови та випуском власної газети, говорили про генеалогічні дослідження естонських поселень в Криму, зв'язки товариства з Естонією.

Першим і незмінним головою товариства впродовж п'ятнадцяти років є Мері Нікольська. За заслуги перед Естонською державою і народом Президент Республіки Естонія у 2005 році нагородив її орденом Білої Зірки п'ятого ступеня. У цій відзнаці є внесок і кожного естонця Криму з відновлення і розвитку своєї національної культури на півострові.

Зінуре ІСМАЙЛОВА

ПОДОРОЖ В ОКСАМИТОВИЙ ВЕРЕСЕНЬ

Історико-культурний туризм з підйомом у гори поєднали співробітники Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в день здоров'я, який традиційно проводиться в установі щороку з ініціативи профспілкової організації. За кошти від сплати внесків членами профспілки працівників культури ми побували у попередні роки в музеї всесвітньо відомого мариніста Івана Айвазовського в Феодосії, будинку поета і художника Максиміліана Волошина в Коктебелі, на балі хризантем у Нікітському ботанічному саду, проїхали вздовж Південного узбережжя Чорного моря і милувалися його панорамою, що відкривається зору з оглядових майданчиків Байдарських воріт і Фороської церкви, здійснили поїздку на Кам'яну Могилу — світову пам'ятку давньої культури України поблизу Мелітополя Запорізької області. Цей пагорб тисячоліттями служив людям вівтарем для відправлення релігійних обрядів, містить кілька тисяч унікальних стародавніх наскельних зображень-петрогліфів.

Як застиглу кам'яну симфонію оглядали ми складний шестиповерховий лабіринт найпротяжнішого в Криму печерного комплексу Кизил-Коба, що в перекладі з тюркських мов означає Червоні печери. Він розташований у невеликій замкненій ущелині з підземними ріками, проточними озерами і сифонами на відстані 3,5 кілометра від села Перевальне і простягається більш як на двадцять кілометрів. З кам'яного схилу, де знаходиться вхід у печери, спустилися до водопаду Су-Учхан (вода, що летить), і за течією гірської річки вийшли лісовою стежкою вниз у живописну долину неподалік траси Сімферополь — Алушта.

НАЗУСТРІЧ СОНЦЮ І БРИЗУ

Новою туристичною точкою на карті Криму стала для нас нещодавно Масандра. Не доїжджаючи до Ялти, наш автобус повернув праворуч і вузькою асфальтованою дорогою, звивистою, як стрічка серпантину, піднявся до лісистих схилів гір. Ми виходимо з автобуса і далі кількасот метрів йдемо пішки. Нарешті очам відкривається простора зелена галявина з двома гігантськими столітніми секвойями, висота яких близько п'ятдесяти метрів, а за ними видніється казкової краси палац.

З 30-х років XIX століття на цьому місці стояв будинок генерал-губернатора Новоросійського краю М. Воронцова, власника Масандрівського маєтку. В кінці 1870-х років дім зазнав руйнувань від бурі, і син графа — Семен Воронцов вирішив збудувати тут палац. Проект у романтичному дусі розробив французький архітектор М. Бушар. У зовнішньому вигляді палацу було багато ознак раннього ренесансу, однак дві круглі башти надавали йому вигляд середньовічної споруди.

Палац почали будувати в 1881 році, проте смерть власника призупинила всі роботи. Таким недобудованим він простояв десять років. Продовжив добудовувати палац та оформлювати інтер'єр російський зодчий, академік М. Месмахер. Він зберіг середньовічні деталі старої споруди і ввів багато барочних елементів. У кінцевому варіанті палац набув рис архітектури раннього бароко — стилю Людовіка XIII. Він немов розкрився назустріч природі, сонцю, повітрю.

В оформленні інтер'єрів палацу за модою того часу використані елементи різних стилів — романського, готичного, бароко, рококо, класицизму, — розповіла нам екскурсовод. Кожній з кімнат надано свій художній образ: приймальні — строгість, кабінету — урочистість, вітальні — нарядність, а місцям для відпочинку — інтимність. Як старовинний рицарський зал оформлено їдальню — один з кращих інтер'єрів палацу, в якому поєднуються різьблене дерево різних порід із складним рельєфним ліпленням, мармуром камінів, червоною і жовтою міддю обшивки прорізів і декоративною аквареллю панно.

Палац не призначався для урочистих прийомів, тому приміщення в ньому невеликі за розміром, а гармонія художнього оформлення створює атмосферу своєрідності літнього відпочинку. Після закінчення будівництва палацу в 1902 році йому довго не могли знайти застосування. Зрештою він став виконувати роль «дорожнього». Сюди під час своїх візитів у Крим імператорська сім'я Романових приїжджала лише для денного відпочинку в лісі, горах, під час пікніків і полювання. Палац був немебльованим і багато із задуманого Месмахером так і залишилося лише в його проектах. Після націоналізації, з 1929 до 1941 року, він використовувався як санаторій для хворих на туберкульоз. Під час проведення Ялтинської конференції глав трьох союзних у Другій світовій війні держав — СРСР, США та Великобританії у лютому 1945 року у палаці жив Й. Сталін. У післявоєнні роки йому надали статус державної дачі. З 1991 року палац став філією Алупкінського державного палацово-паркового заповідника і з 1 червня 1992 року відкрився як музей. На третьому поверсі, де розташовувалися дитячі кімнати, меблі з яких не збереглися, нині демонструються живописні та скульптурні витвори радянського мистецтва 1940-1950-х років під назвою «Як ми жили».

Унікальний палац та оточуючий його парк з рідкісними деревами, газонами, кущами троянд викликають захоплення. Його дивної краси архітектурні елементи оздоблення фасадів немов вторять природі, гармонійно зливаються з нею. Звідси не хотілося йти. Хотілося побути ще, помилуватися з висоти чудовим видом на морське узбережжя. Однак наша подорож тривала не вниз, до моря, а ще вище — в гори.

НА ПРИВАЛІ В ГОРАХ БІЛЯ ПАРАГІЛЬМЕНА

Автобус, проїхавши від Ялти в бік Алушти, зупинився біля позначки «Виноградне». Ми беремо з собою рюкзаки, сумки і пішки вирушаємо вгору ґрунтовою дорогою, всипаною дрібним камінням. Йдемо групою з двадцяти чоловік. Потім туристичний ланцюг починає розриватися на ланки по трип'ять чоловік. Не звиклі до високого підйому починають відставати, робити зупинки для перепочинку. У цей момент дехто з нас пожалкував, що не взяв з собою велосипед, як троє мандрівників, що зустрілися нам по дорозі.

Однак після першого короткого привалу у всіх з'явилося «друге» дихання і через півгодини ми вийшли до живописного гірського озера, кінцевого пункту підйому завдовжки близько кілометра. В його дзеркалі відображалися високі буки і величезні обкатані валуни. Про їхнє походження неважко було здогадатися. Зліва від озера на висоті два кілометри на північ від села Малий Маяк добре видно було гору Парагільмен, що в перекладі з грецької мови означає «виходить за межі чогось». Це найвищий вапняковий відторженець Головної гряди, заввишки 871 метр. З боку моря ця гора схожа на велику трапецію. На її вершині ростуть два вертикальних тиси. Діаметр одного з них — близько сімдесяти сантиметрів, а могутні гілки розпласталися в різні боки на сімвісім метрів. Цей тис-гігант не поступається за розміром своєму тисячолітньому побратиму на Ай-Петрі. Всього ж на Парагільмені росте близько тридцяти видів дерев і кущів, десять з яких занесені в Червону книгу. Через неї по древній в'ючній стежці пролягає нині один з популярних маршрутів підйому на гору Роман-Кош (1525 метрів) — найвищу точку Криму. Тут проводять традиційні зльоти і змагання туристи Великої Алушти, а кінематографісти знімали романтичні сцени для пригодницьких фільмів, зокрема «Серця трьох».

Ми пройшли живописними стежками навколо озера, намагаючись розгадати, які ж таємниці приховує Парагільмен, цей кам'яний велетень між берегом і обривами гірської гряди. Старанно обходять його альпіністи та археологи. Хоч і невисока гора, а кому завгодно запал охолодять її прямовисні схили. Тільки й можна пробратися на вершину по одній крутій стежці. А ще, кажуть, закопав на ній недалеко від найбільшого тиса у період облоги місцевого поселення піратами свої скарби Кривий Суфракіс. Не знайшовши нічого цінного, вороги в безсилій люті рубали плодові дерева, витоптували поля, руйнували будинки. Багато років минуло, перш ніж люди змогли забрати заховане в горах майно. Лише сини постарілого Суфракіса не змогли знайти на місцевості колишні батькові орієнтири тайника. І тепер, якщо ви побачите на Парагільмені свіжовириту яму, не дивуйтеся, — говорять місцеві жителі. Значить, ще один нащадок Суфракіса розгадує сплетіння його карти схованки і шукає свій шлях до глечика з золотом і діамантами.

Ми не стали шукати скарби, а отримали їх цілу порцію у вигляді пікніка на гірському озері, фотосесії на фоні чудових краєвидів і цілющої води з двох джерел — Біюк-Ай-Лія та Кучук-Ай-Лія. Дорогу до них показав нам єгер підприємства «Таврида», у власності якого перебуває озеро. Без нього ми б їх не відшукали, хоч знаходяться вони недалеко, всього в двадцяти хвилинах ходьби від озера. Він же своїм службовим легковим автомобілем відвіз кількох наших мандрівників вниз до траси, де на нас чекав автобус. Решта групи спуск з гори подужала, як і підйом, за півгодини.

Вечоріло. Внизу по всій лінії горизонту виднілося море, в дзеркальній гладі якого відбивався оксамит голубого безхмарного неба і яскравий смарагд гірських вершин. Літні барви природи на узбережжі перекочували в м'яку, лагідну палітру вересня. І вона, повна вражень теплих, сонячних днів, відсуває далі багряно-жовтий сухоцвіт — передвісник осені. А в повітряному просторі звучить неповторна музика, в якій поєднуються шелест трав, спів птахів і шум прибою. Ця атмосфера дивним способом може підняти настрій, заспокоїти і ощасливити. Не упускайте цю мить!

Валентина НАСТІНА

ПРАПОР КРИМСЬКИЙ —

(Продовження. Поч. на 1-й стор.)

Мене вразив музей відомого польського письменника, автора історичної трилогії «Вогнем і мечем», роману-епопеї «Quo vadis» Генріка Сенкевича. Саме тут, у Кельце, зберігається його посмертна маска, особисті речі, листування, оригінали його рукописних творів, документ про Нобелівську нагороду з літератури, отриману в 1905 році. Тепер у книзі відгуків музею цієї легендарної особистості є запис і від «Кримської світлиці» — з подякою за можливість доторкнутися до вічного...

Посмертна маска Г. Сенкевича

Є у місті пам'ятник священику, активному антикомуністу, прибічнику «Солідарності» Єжи Попелюшку. Його життєве гасло «Wolnosc jest w nas» — «Свобода всередині нас». У його проповідях синтезувалися духовні повчання з політичними посланнями, критика комуністичної системи і спонукання людей до боротьби за свої права. Під час військового стану католицька церква була єдиною силою, яка могла відкрито висловлювати свій протест, проводити меси, збирати людей у церквах. Проповіді Єжи Попелюшка регулярно транслювалися по радіо «Вільна Європа», він став відомим в усій Польщі своєю безкомпромісною позицією проти «червоного» режиму. Служба безпеки «комуністичної» Польщі намагалася його залякати, змусити замовкнути. Але ця тактика не спрацювала. Наступний крок знищення — сфабрикована кримінальна справа. Він був заарештований, але незабаром, завдяки втручанню духовенства, звільнений. 3 жовтня 1984 року біля Гданська була підлаштована автомобільна аварія, щоб убити Єжи Попелюшка, та йому дивом вдалося уникнути загибелі (а нашому Чорноволу — не судилося...). Альтернативним планом було його викрадення, яке таки організували 19 жовтня 1984. Автомобіль Єжи Попелюшка був зупинений трьома польськими поліцейськими. Священик був звіряче побитий і вкинутий у Віслу, його тіло було знайдене 30 жовтня 1984 року. Польські власті покарали безпосередніх виконавців цього злочину, але замовники залишилися невідомими...

Ось так близько 30 років тому розправлялися у Польщі з борцями за свободу, патріотизм, інакомислення. Та ці страждання не залишились марними — Польщі вдалося вирватися з окупаційних імперських тенет і стати європейською державою з вільним мисленням, єдиною державною мовою, достойною заробітною платою, стабільним життям. У багатьох містах Польщі встановлені пам'ятники Єжи Попелюшку, для поляків він — справжній борець, герой. Нам би в Україні таких...

* * *

Україну на Харцерському фестивалі представляли танцювальні колективи «Барвінок» з Одеси, «Данс-клуб» зі Львова, вокальний колектив «Всі зірки» зі Старобельська Луганської області, та я — соліствокаліст із Криму. Ось така мистецька географія. Нас розмістили у гуртожитку Політехнічного університету разом з колективами з Росії, Молдови, Білорусі, Казахстану, Сербії, Азербайджану та різних регіонів Польщі.

У перший день фестивалю усіх учасників вітали польські колективи і солісти, міська влада зі сцени амфітеатру Кельце, який розташований у Кадзельні, історичній частині міста, серед скель та віковічних паркових дерев. Пішою ходою усі колективи в національному вбранні та з прапорами своїх країн пройшли вулицями міста до самісінької сцени. Був там і кримський прапор, якого я, одягнена в українську вишиванку, вручала на відкритій сцені, встановленій на Площі Ринок, головному коменданту фестивалю Елжбеті Кубец.

Після конкурсної програми у Кельце учасники фестивалю виступали на площах різних міст Польщі. Нам аплодували Ченстохова, Сандомеж, Краків, Варшава, Лодзь. Привітні, усміхнені люди і неймовірна (порівнюю з Києвом та Сімферополем) охайність та чистота. Доглянутий кожен клаптик землі! І найголовніша заслуга у цьому — самих мешканців. Вони з любов'ю ставляться до свого міста, розуміючи, що їм же тут жити, їхнім дітям і внукам. Я помітила, що в Західній Україні, особливо на Прикарпатті і Буковині, підтримують цей європейський рівень — охайні села, містечка, гарні будиночки з садами, квітниками. Чим ближче до Європи — тим більше порядку? Чому наш столичний Київ серед 30 європейських міст за всіма показниками опинився на останньому місці? Тому що у тій же Польщі — суворі, а головне, діючі закони щодо забруднення, усі побутові відходи ретельно сортуються у спеціальних контейнерах, за чим слідкує спеціальна служба, яка за недбале викидання сміття може оштрафувати на сотні євро. Все більше людей у Європі користуються велосипедами, всюди є доріжки для велосипедистів. Ось чим треба займатися, а не надуманими «мовними» проблемами, возведеними у ранг закону, на що тепер програмуються чималі бюджетні кошти. Їх і без того є на що витрачати.

Ми багато спілкувалися з польськими ровесниками (повірте, жодних мовних бар'єрів!). У Польщі популярний культ родини. Молоді дівчата і хлопці років 20-25 планують одружуватися, народжувати і виховувати дітей, особливо в маленьких, затишних містечках. Цьому сприяє спокійне, стабільне, розважливе життя поляків. Хоча проблем у Польщі теж вистачає — через безробіття багато хто планує їхати працювати до «західнішої», багатшої Європи.

Мажена Слусарська

Сподобалася мені система освіти поляків, яка суттєво відрізняється від української. У Польщі студенти вступають до університетів у 19 років. Вступити до ВНЗ не складно, якщо добре здати «maturu» (щось на кшталт нашого ЗНО).

Українці, які мають польське коріння та отримали карту поляка, навчаються безкоштовно. Для кожної спеціальності встановлена кількість обов'язкових курсів, всі інші предмети — на вибір студента. Реєстрація на предмети відбувається на електронній сторінці університету — студент сам складає графік відвідувань занять.

Дозволяється з'явитися на заняття лише раз і вирішити — подобається чи ні. Якщо ні — обираєш інший предмет, але який не є обов'язковою дисципліною. Викладача теж можна обирати. На лекціях ніхто не відмічає, але не з'явитися без поважної причини на практичні заняття можна лише двічі, далі будуть проблеми.

З навчанням все строго — немає ніяких «а можна завтра принести», «я обов'язково доздам, перепишу», все чітко визначено, сплановано, жодної «біганини» за викладачами.

Пам'ятник Єжи Попелюшку

Студенти польських ВНЗ можуть вільно подорожувати до інших європейських держав за доступною ціною. Якщо перевести у гривні, наприклад, до Праги й назад можна доїхати за 250 грн., до Берліна — за 350 грн.

Порядок у місті найперше залежить від мера. Президент міста Кельце (так називають мера у Польщі) Войцех Любавський розповів, що значить для міста проведення такого фестивалю, як Харцерський. «Ми з нетерпінням чекаємо кожного року на цей фестиваль, готуємося до нього ще від зими. Це прекрасна можливість познайомити поляків і гостей зі всієї Європи з нашим містечком. Люди радо зустрічають учасників, із задоволенням приходять на площу та до амфітеатру на святкові концерти. Ми організовуємо для всіх учасників фестивалю безкоштовний проїзд у громадському транспорті та вхід до музеїв і басейнів міста. Хочемо, щоб у гостей залишилися якнайкращі враження про наше місто і їм захотілося ще не раз сюди повернутися».

Поляки дуже законослухняні — висновок про це можна зробити, спостерігаючи навіть за тим, як вони переходять вулицю. От уявіть собі: дорога шириною десь кроків сім, машин і далеко не видно, а поляк ніколи не піде на червоне світло, буде вперто чекати, поки загориться зелене. Може, цьому сприяє й те, що за порушення правил — солідний штраф?

Громадський транспорт у поляків — ніби в іншому вимірі стосовно нашого. Водій знаходиться у закритій кабіні, ніяких суперечок з пасажирами, передавання через весь салон плати за проїзд і здачі. У салоні польського автобуса стоїть спеціальний автомат, куди пасажири кидають злоті (2,40 — звичайний і 1,20 — пільговий проїзд) й отримують квиток. На табло з'являється назва наступної зупинки, яку ще й озвучує диктор. На кожній автобусній зупинці — електронний інформатор для пасажирів, де вказані номери автобуса, напрямок і час до приїзду на зупинку. Нещодавно їхала поночі (щоправда, електричкою) з Києва до бабусі: якби по мобільному телефону мені не підказали, коли виходити, довго б я ще їхала...

* * *

У рамках фестивалю індивідуально для кожного учасника відомі польські артисти, хореографи, режисери проводили майстер-класи. Я потрапила до відомої у Польщі джазової виконавиці, професійної співачки Мажени Слусарської. Вона закінчила музичну консерваторію, вчилась у всесвітньо відомих джазових виконавців, побувала з концертами разом з джаз-бендом у різних країнах світу, багато виступає, викладає вокал, веде передачу на польському радіо про джаз. Пані Мажена — це людина-сонце, яка випромінює незвичайну енергетику, сяйво, талант, щастя. Коли я запитала в неї, як їй вдається залишатися такою молодою, енергійною, оптимістичною, сяючою, вона відповіла: «Я щаслива людина. Все, що б у житті не трапилося, я сприймаю позитивно, труднощі — як випробування, доброму радію від душі. У мене чоловік — музикант, тому ми підтримуємо одне одного на цій творчій ниві. Я обожнюю свою роботу, якій віддаюся повністю. У мене вже дорослий син, теж музикант, я дуже люблю разом з ним співати. А усім колегам-співакам завжди на усіх майстер-класах і без них кажу, що головне — співати серцем, передавати емоції — так, як ніхто не заспіває, тільки ти. І якщо це вдається, тоді ти — найщасливіша людина на світі!».

Вдячна польська публіка і пильна охорона

ПІСНЯ УКРАЇНСЬКА!

Збігнєв Левінський

Коротенько розповім про деякі польські міста, де наша фестивальна творча група проводила святкові концерти. Середньовічне місто Сандомеж місцеві мешканці називають «малим Римом». Збереглося тут понад 120 пам'яток архітектури з різних епох — Площа Ринок, монастир домініканців, старовинний цегляний костел, ратуша. А під містом 470-метрова підземна туристична траса. Це мережа таємних коридорів, в яких колись були пивниці з продуктами, винами і медом. Глибина підземель подекуди сягає 12 метрів. За переказами, колись ці підземелля врятували місто — смілива місцева дівчина пішла на певну смерть — завела в катакомби монголо-татар, а городяни заклали камінням вхід і вихід.

Для концерту на площі міста Ченстохова ми з дівочим польським колективом «Meritum» підготували концертний номер, виконавши разом українську пісню «Верба». Дівчата готували цей номер для фестивалю в Україні, а от у Польщі, ще й з українською виконавицею, це стало справжньою «родзинкою»!

Місто Ченстохова називають духовним центром Польщі, адже саме тут знаходиться костьол і монастир на Ясній Горі з іконою Матері Божої Ченстоховської, що вважається чудодійною. Щороку цей один із найважливіших центрів релігійного культу у християнському світі відвідують 4-5 мільйонів туристів і паломників (для порівняння, наш Крим цього року відвідало стільки ж гостей).

У 1382 році польський князь Владислав Опольський запросив до Польщі з Угорщини монахів ордену паулинів, які заснували монастир на пагорбі поруч з містом. Нова обитель отримала ім'я «Ясна Гора», куди Владиславом Опольським була перенесена чудотворна ікона Діви Марії з українського міста Белз (Львівська обл.).

Ченстоховська ікона Божої Матері — чудотворна ікона Богородиці, написана, за переказами, євангелістом Лукою в Єрусалимі на кришці стола Святого сімейства, в Сіонській світлиці. На Русь чудотворний образ з великими почестями був принесений галицько-волинським князем Левом Даниловичем і поміщений у Белзькому замку.

Згодом, при завоюванні Західної України поляками, чудотворна ікона дісталася польському правителю. За переказом, татари, вторгшись у ці землі, оточили замок Белз. Сподіваючись на допомогу Божої Матері, святиню винесли з церкви і поставили на міській стіні. І сталося диво! Шкідлива імла, що спустилася тоді на татарське військо, змусила їх зняти облогу замку і піти геть. Шкода, що наш оберіг — ікона Діви Марії знаходиться не на нашій землі, її чудотворна сила зараз би так знадобилася...

* * *

Великий польський поет Адам Міцкевич називав Краків «колискою Речі Посполитої». Багатства і перлини національної культурної спадщини міста приваблювали сюди найвизначніших митців. Тут розташований костьол Діви Марії, центральна площа Ринок — найбільша площа середньовічної Європи, Ягеллонський університет — один із найстаріших університетів у Європі, знаменитий Вавель, резиденція, де відбувалися церемонії коронації польських монархів. Саме тут, у Вавельському Кафедральному соборі святих Станіслава і Вацлава, поховане президентське подружжя Леха і Марії Качинських. Взагалі, поляки не вірять, що трагедія 10 квітня 2010 року під Смоленськом, яка несподівано увірвалась у сучасне життя Польщі, сталася випадково. У цей день справді національної катастрофи загинув цвіт польської нації. Окрім Леха Качинського та його дружини загинула і значна частина релігійної та військової еліти країни. Цікава паралель: в історії Польщі вже була схожа трагедія — загибель голови польського уряду Владислава Сікорського, яка сталася в 1943 році, також пов'язана з розстрілом польських офіцерів у Катині. Він загинув в авіакатастрофі неподалік Гібралтару. Літак впав у море через 16 секунд після злету. Разом із Сікорським в літаку перебувала його донька, два депутати англійського парламенту та ще декілька чоловік. Офіційне розслідування встановило, що причиною падіння були технічні несправності літака, але деякі історики й досі схиляються до версії авіакатастрофи як інструменту вбивства.

Щоб попрощатися з Качинським і його дружиною, багатотисячні зібрання людей стояли багато годин у черзі під президентським палацом у Варшаві. Народ ридав за ними. Чи ридатимуть за нашими і чи помітять взагалі, якщо когось з них не стане, — риторичне, напевне, запитання...

* * *

Варшава, без сумніву, є містом Фредеріка Шопена. «У музики немає вітчизни. Вітчизна її — весь всесвіт» — так говорив колись відомий композитор. Але вітчизна його не забула, як і його безсмертні твори. У Варшавському соборі Святого Хреста поховане серце композитора, його ім'ям названі вулиця, консерваторія, аеропорт, центральний парк. А роки три тому з'явилися «Шопенівські лавочки», виконані з полірованого чорного каменю. На них зображена схематична карта з прогулянковою трасою та короткий опис цього місця польською та англійською мовами. Тут можна посидіти, помилуватись довкіллям, а натиснувши відповідну кнопку — послухати 30-секундний фрагмент з найбільш улюблених творів Фредеріка Шопена.

* * *

На всіх площах, у різних містах поляки радо зустрічали нашу творчу групу, вітали оплесками, зацікавлено розпитували, звідки ми. Організатор фестивалю, людина, яка була нам за «тата і маму», Збігнєв Левінський розповів про історію виникнення, творчі відкриття та враження від цьогорічного фестивалю. «Вперше ми організували фестиваль у 1974 році. Я тоді працював у Центральному штабі союзу польських харцерів у Варшаві, ми й вирішили організувати Харцерський фестиваль у Кельце. Перші 15 років фестиваль щоразу тривав 21 день, у ньому брали участь 3500 дітей із «соцкраїн». Все було безкоштовно, тому що всі витрати, пов'язані з організацією фестивалю, брали на себе Міністерство культури, Міністерство освіти, профспілки і Центральний штаб союзу польських харцерів. З 1989-го року від організації фестивалю відмовились усі вказані установи, тож тепер цим переймається лише Штаб Харцерської організації Келецької області.

Фестиваль відкрив багато польських зірок, виконавців поп-музики, режисерів, балетмейстерів оперних і балетних театрів та ін.

Мені багато хто сподобався на цьогорічному фестивалі, але я не спеціаліст з танців та вокалу, тому не буду оцінювати артистичну майстерність учасників. Я — психолог, і з цієї точки зору можу оцінити педагогів: керівників колективів «Радуга», «Світлачок» з міста Барановичі (Білорусь), ансамбль «Крууга» з Петрозаводська (Росія — Карелія), ансамбль «Всі зірки» із Старобельська (Україна). Загалом фестиваль пройшов успішно і залишив багато спогадів і вражень — приємних і не дуже. Наприклад, ансамбль із Санкт-Петербурга «Сюрприз» дійсно зробив нам справжній «сюрприз», залишивши після від'їзду у кімнатах такий безлад, що це важко передати словами! Напевне, там у них, в Санкт-Петербурзі, це нормально? Ми написали листи та відправили фотографії їхніх номерів усім учасникам фестивалю, меру Санкт-Петербурга, директору Палацу культури, в Міністерство культури Російської Федерації та Консульство Польщі в Санкт-Петербурзі з проханням навчити дітей прибирати за собою. Я сподіваюсь, що 5 років — це достатній час, щоб виховати себе та дітей — бо саме стільки часу педагоги «Сюрпризу» будуть у списку «persona non grata» і не зможуть отримати шенгенської візи».

Уявляєте, скільком персонам був би заборонений в'їзд до Криму, якби ми, як поляки, фіксували все те, що залишається після приїжджих туристів і відпочиваючих? До речі, на моє запитання, чи був пан Збігнєв у Криму і які враження у нього залишилися від перебування на Південнобережжі, він відповів: «Я був у Криму чотири рази, і завжди приїжджаю додому наповнений приємними спогадами. Природа казкова, просто фантастична. Завжди згадую, яке повітря в Криму, такого ніде немає. Запах моря, сосни, кипарису. Україна — щаслива країна, бо має такі перлини, як Крим. Бережіть його, охороняйте, розвивайте, повірте мені, що це — ваш справжній скарб!».

Кримсько-польський квартет співає українську «Вербу»

* * *

Фестиваль наближався до завершення, його останнім гучним акордом мав стати гала-концерт, ось тут господарі й проявили себе сповна! Це був виключно польський гала-концерт, польське свято, я так і не зрозуміла, для чого були запрошені учасники з інших держав, якщо танцювали і співали одні поляки! Не прозвучала на гала-концерті й українська пісня. Зрозуміло, українська мова — одна з наймелодійніших у світі, наші пісні сповнені чуттєвою мелодикою, якою захоплюється весь світ, а не перекладами польською мовою джазових стандартів. Не дай Бог українській пісні більше аплодували б, як своїй! Та, зрештою, я так і не почула на концерті сучасної, класичної польської естради, народних пісень, усе тільки джазові переробки на польський лад, не побачила народного польського танцю — одна лише «фіззарядка» на сцені. А учасниці з Білорусі, я свідок, організатори взагалі поставили ультиматум: хочеш брати участь у гала-концерті — співай польською. Але хіба ж не цікаво показати на міжнародному мистецькому святі різні культури? Фестиваль все ж таки не всепольський, а міжнародний...

А з іншого боку, цей приклад дуже показовий. Поляки ревно бережуть, підтримують і поширюють свою мову, культуру, пісню, вони — господарі на власній землі і у своєму духовно-інформаційному просторі. Ось такого б здорового гонору українцям! Уявіть, що, наприклад, російські виконавці і телешоумени, які табунами гарцюють Україною, були б поставлені перед умовою: хочете виступати в нашій державі, вести передачі на українському телебаченні — будь ласка, але — українською! Фантастика...

Багато думок і вражень залишила ця поїздка, та найголовніше, що я однозначно для себе вирішила: наша земля, природа — найкращі, наші люди талановиті, щирі, відкриті. Самі поляки кажуть, що в українців велике серце, а мова співуча, лагідна, яку так приємно слухати. І якими б не були пречудовими іноземці, вони ніколи не стануть нам ближчими, ніж представники своєї нації. То в чому ж наша проблема? У тім, що поляк може нести свій недопалок чи обгортку один-два квартали, але на дорогу його не викине, а ми смітимо собі ж під ноги. В тому, що польські політики, на відміну від наших, обходяться без охорони і їздять на скромних службових авто. Їм просто немає причини остерігатися за своє життя (трагедія під Смоленськом — то окрема тема), тому що вони живуть і працюють заради свого народу, його добробуту і спокою. Отже, не треба скніти і плакатися, а, зібравшись характером, працювати, викорінювати зло із себе та своєї країни, бо ми справді варті жити в достойній державі, з чистими вулицями і чесною українською патріотичною владою, достойними зарплатами і пенсіями, вільними, окриленими і щасливими.

Юлія КАЧУЛА,
студентка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
Київ — Кельце — Сімферополь

(Фото авторки та із сайту Міжнародного Харцерського фестивалю)

ТРЕБА ПАМ'ЯТАТИ

Без історичної пам'яті немає націй, не може бути народу. А якщо й трапляється така нація, то вона неповноцінна, без майбутнього. Чому так важко спинається на ноги Українська держава? Бо історична пам'ять нашого народу досі розмита, не чітка. Багато сторінок у вітчизняній історії десятиліттями затуманювалося, викривлялося навальною, окупаційною радянською пропагандою. До чого це призвело, вичерпно пояснює на міжнародному рівні українська письменниця, культуролог, професор Римського університету «Ла Сап'єнца» Оксана Пахльовська в статті «Відкритий лист до всіх, хто любить Україну» («Літературна Україна», 16 квітня 1992 р.):

«Віки й десятиліття деструкції та заборон цілковито стерли Україну з культурної мапи світу. Українська історія не відома, українська культура не репрезентована, українська література не перекладена. Те, що відоме, репрезентоване й перекладене, — здебільшого в той чи інший спосіб фальсифіковане».

Таким чином Україна постала перед світом країною-інкогніто. Попередні два президенти України майже нічого не зробили, щоб хоч якось засвітилася перед світом наша Україна після 350-річної імперської окупації Росією.

Щоб зрушити з місця, щоб іти вперед у ногу з часом, нації, державі потрібне надійне закорінення в минуле, а воно полягає в оживленні нашої пам'яті, в усвідомленні себе, хто ми є, які ми, якими духовними, культурними багатствами володіємо. Це добре розуміє український Президент Віктор Ющенко, звідси і його велика увага голодоморному геноциду українського народу в 1932-1933 роках, відновленню гетьманської столиці Батурин, відзначенню днів злуки УНР і Західноукраїнської народної республіки, перемоги над російським військом під Конотопом, вшануванню героїв битви під Крутами, дня пам'яті жертв політичних репресій у Биківнянському лісі. Звідси й ініціатива Президента в заснуванні Інституту пам'яті, у створенні «українського Лувра» — мистецького «Арсеналу» в Києві.

І все ж ми ще мало знаємо своє минуле. Важко засвоюється вітчизняна історія. Можна сказати, ми ще тільки почали перевчатися з радянської історії на свою, українську. Ось чому дуже на часі трилогія романів відомого українського письменника Василя Дергача «Кара Історії». Перший роман «У кайданах страху» охоплює найжахливіший період радянсько-імперської історії — тридцяті-сорокові роки минулого століття, в які довелося виживати Україні. Сьогодні молода людина не може собі навіть на мить уявити, щоб можна було когось ув'язнити чи й розстріляти просто за його політичні погляди, за запис, скажімо, в учнівському зошиті старшокласником своїх думок. Більше того, репресували сотні й сотні тисяч, мільйони зовсім невинних людей, далеких від будь-якої політики, зовсім неписьменних рядових колгоспників за рознарядкою, спущеною із Кремля, — стільки-то арештувати по даній області, району, сільраді людей за «першою категорією» (підвести під розстріл), за «другою категорією» (п'ять-вісім-десять років концтабору на півночі Росії).

«Отак репресії, страх і безнадія весь 37-й рік людей товкли, — читаємо в романі. — Всі ходили стривожені. Напружено чекали. Кожен з острахом на роботу приходив. Якщо не забрали, полегшено зітхнувши, додому повертався. А ніч знову не приносила спокою. Всі чекали біди. Бо вона, біда, горе людське, багатьох уже безпосередньо торкнулася. Ні з сього, ні з того викликають у міліцію. Або незваними приїжджають і беруть когось прямо з дому... По радіо тільки й чуєш про політичні процеси. Генеральний прокурор Вишинський лютує...»

Тема репресій, нищення українського народу в радянській імперії не нова для Василя Дергача. Він

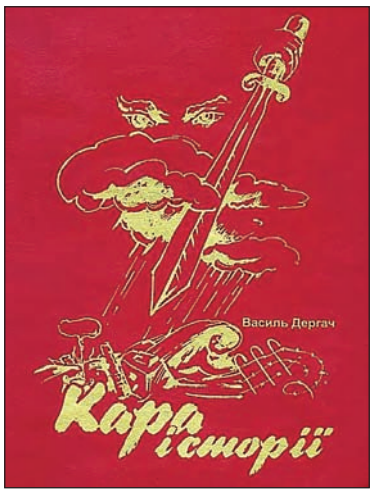

ґрунтовно розробляв її у своїй поезії. Брав також участь у дослідницькій роботі над книгою «Реабілітовані історією. Черкаська область», до якої написав кілька нарисів про жертви політичних репресій. Тема ця глибоко особиста. Адже в нетрях ГУЛАГу зник і його батько, заарештований органами НКВД у лиховісні тридцяті роки.

Яскраво, з цілковитою достовірністю подає автор у романі сцени арештів, допитів, тортур, розстрілу. У центрі твору — трагічна доля Олексія Добродуха, рахівника колгоспу, бухгалтера райфінвідділу, знищеного ненависною радянсько-російською системою, його сім'ї, дружини Ніни, сина Івана, якому з п'ятого класу довелося носити тавро «сина ворога народу», бути переслідуваним, принижуваним і в школі, і в дорослому житті. Та це не зломлює Івася, Івана, він виростає високоморальною національно свідомою людиною, підлітком бере участь у підпільній боротьбі під час німецької окупації, не мириться з несправедливістю й у тяжке повоєння.

Добру пам'ять полишають про себе й репресовані брати Стах і Конон Мартиненки.

На тлі присмеркових днів радянського повсякдення з його арештами, розстрілами, доносительством, пропагованим Леніним («Якщо розходишся з кимсь у політиці, то рви з ним і зразу донеси, хай навіть буде це і друг твій», — навчав вождь світового пролетаріату), існує і світ доброти, ніжних почуттів, цнотливого кохання Петра Глинаря і Домочки з роду Добродухів. На долю цього українського хлопця Петра випала участь у війні, німецький полон, втеча, концтабір німецький за втечу, після звільнення з полону — етап під конвоєм «своїх» на Батьківщину, визволення українськими месниками з-під варти, два місяці боротьби за Україну, підпільна подорож додому, на Донбас, знову арешт, концтабір для так званого «спецконтингенту», каторжна робота в шахті-мишоловці в жахливих умовах, з порушенням елементарних правил безпеки під постійною загрозою бути розкритим і відданим під трибунал. І Петро перемагає. У боротьбі йому допомагає любов вірної дружини Домочки, віра в добро, взаємовиручка людей у складних умовах виживання, внутрішній опір поневолювачам.

Автор показує, що в суспільстві й тоді окремі сміливці протистояли імперській системі. Така Шура Шарко в другому романі «Протест». Дія цього роману відбувається вже в часи, коли Господь-Бог прибрав Сталіна і керувати імперією залишились його поплічники. Але методи управління державою у кремлівців не змінились. Навіть після відомого двадцятого з'їзду КПРС. І заворг райкому партії Шарко не може миритися з політикою комуністичної партії, яка й зараз не відмовляється від методів устрашіння, веде до зникнення рідної мови, до повного безправ'я громадян і до аритмії в господарчій діяльності. Показовою тут є катастрофа в шахті, коли в гонитві за плановим видобутком вугілля, не звертаючи уваги на зібрані озера води з дощів і талих снігів, порушуючи безпеку праці, вибійників примушували працювати. І трагедія сталась. Вода прорвалась в шахту. Загинули дванадцять шахтарів. Шура з такими методами керівництва не може миритись. Вона протестує, віддає свій партквиток і покидає райком партії.

Серед багатьох образів присмирілих боязких дійових осіб третього роману «Суд землі» вирізняється покликом до справедливості Юрій Ларинюк. Він, молодий слідчий, людина нових демократичних поглядів, після відомої «відлиги» суворо засуджує колишніх катів-сталінців і сміливо очищає імена жертв репресій 1937-1938 років від надуманих на них звинувачень. Він — правозахисник нового типу.

Але влада міцно тримається за колишнє. І серед рядових громадян є, на жаль, такі, що готові плазувати перед владниками. На рідних теренах Донеччини в сусідньому з рідним селі один з прислужників компартії з музею навіть світлину повного кавалера орденів «Слава» прибрав. Бо той герой війни був сином «ворога народу».

Та в Україні все ж зростає рух опору, заявляють про себе дисиденти, «самвидав» відкриває людям очі. В романі показані епізоди приїзду і перебування в Донецьку В'ячеслава Чорновола, нападу міліції на осередок Народного Руху, арешт рухівця і рішучий протест членів осередку.

Отже, боротьба триває. Недарма на занятті літстудії із уст досвідченого літератора Володимира Гуцаленка вириваються слова до рідної землі і докору до себе особисто: «Земля наша — як мати. Вона рівна до всіх, хто на ній живе. Їй і право дане судити всіх. Верховників — за насилля над нами, а нас — за те, що мовчки корилися. Отож не будемо боротися з кривдниками — то нас покарає ще й Історія...»

Нові романи трилогії Василя Дергача «Кара Історії» звучать епічно. Вони повертають нас у недалеке минуле нашої Батьківщини, нашого народу, яке вже стало глибокою історією по той бік Незалежності. Це минуле треба знати й пам'ятати, щоб воно не повторилося. У світлі цього знання ми можемо по-справжньому оцінити здобуту такою страшною ціною нації нашу державну Незалежність, зрозуміти, що значить для народу його свобода.

Зараз автор роману написав на цю тему кіносценарій «Вирок Історії».

Василь ЗАХАРЧЕНКО,
лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка

Василь ДЕРГАЧ

ВИРОК ІСТОРІЇ

КІНОСЦЕНАРІЙ ЗА ТРИЛОГІЄЮ «КАРА ІСТОРІЇ»

«...Чорні, ганебні дні людської історії, коли на очах усього вільного світу творилася розправа Сталіна і його опричини над українським народом». І. Багряний

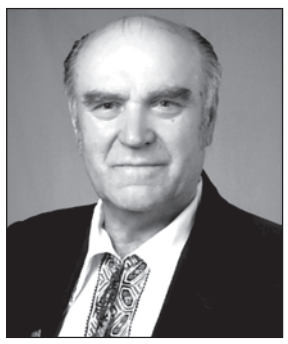

В КАЙДАНАХ СТРАХУ

Перша серія

Нижня третина екрану — будинки, труби заводів, високі будівлі міста. Поміж будівель окремі зелені дерева. Видно широку вулицю. На ній багато авто. Вони мчать з великою швидкістю. На тротуарах з обох боків вулиці — натовпи дрібних фігурок людей, що кудись поспішають.

У верхніх двох третинах екрану клубочиться хмаровиння диму із труб і грозових чорних туч. Звідти, з неба, з надземних висот на все скупчення земної цивілізації падає з гострозубими блискавками, з лютими громами, як неминуче Боже покарання нашого людського суспільства, і тими ж вогнями висвітлює на весь екран великі літери напису ВИРОК ІСТОРІЇ.

Після такої об'яви весь екран затемнюється і перетворюється на вулицю села.

СЦЕНА ПЕРША. ПРИРЕЧЕНІ

Сільською вулицею міліцейські наглядачі у радянській формі гонять групу заарештованих. Арештанти одне з одним зв'язані за руки. Поруч конвойні собаки. Брязкають ланцюги. Чутно важкі кроки змерених людей. Кадр тягнеться не одну хвилину. Чутно крики конвоїрів:

— Куди преш!

Потім звук гвинтівочного затвора і знову:

— Ти оце бачив? Бо по тобі походить!

У відповідь тільки хрип невільників, люті погляди. В очах гнів і ненависть.

За кам'яною стінкою палісаднику проти хатніх вікон стоять двоє підлітків. Вони злякано дивляться на процесію. Вітько шепоче Володці:

— Пригнись. Бо ще побачать...

Чотирнадцятирічний однокласник Вітька ще нижче присідає, ховає знятого свого кашкета. Потім уважно розглядає крізь щілини в стіні всю групу арештантів.

Озивається обережно:

— Давай сюди. Звідси видніше.

В цей час з хати вийшов Петро Глинар, значно старший парубок, робітник кам'яного кар'єру. Він теж приєднався до хлопців, прихилився до стінки, шепоче:

— Що, хлопці, знову гонять наших?

— Так. І це майже щодня.

— Отож. Старається районна міліція. Наповнюють сталінську обласну тюрму...

Вітько уточнює:

— Арештованих десятеро. І шестеро посіпак з гвинтівками навколо них.

Петро продовжує зі злістю:

— ...Ех! Стріть би їх отам за селом біля нашого кар'єру!

Обидва школяра зачудовано дивляться на старшого Петра. В обох очі горять. З їхніх поглядів видно — вгадав Петро їхні бажання. Але ще тихіше продовжує:

— Але для цього приготуватись треба. Хлопці між собою переглянулись. Володька не стерпів:

— Це ж отак і дядька Антона гнали. От би знати, куди його...

А Петро йому:

— Такого ми ніколи не дізнаємось. Знаєте ж, вчора з Придорожного ще двох взяли.

— Я знаю, — це Вітько йому. — Чув, Швидченчиха плакала. Брата взяли. Він там жив.

СЦЕНА ДРУГА.
МОЛОДЬ ЗАПАМ'ЯТАЄ ВСЕ

Петро Глинар разом з двома робітниками наступного дня іде на роботу до кар'єру. Всі троє в спецодязі, штанях і піджаках з грубої тканини, у кожного в руці вузлик з їжею, в селищі кар'єрному їдальні немає. Всі троє молоді ще хлопці, але зажура хилить їхні голови. Говорить Петро:

— Вчора знову гнали арештантів.

Робітник в чорному кашкеті перепитує:

— Звідки знаєш?

Петро відповів:

— Сам бачив. З хлопцями дивився. Ми за стінкою сховались...

Другий робітник, шевелюра з-під маленької кепки крилом грака, додав:

— Мабуть, теж в Сталіне погнали?

— А то ж куди. Туди майже щотижня гонять. То з Бешевої, то з Каракуба, то ще звідкись...

— Бач, може, й правда, що з нашого села менше беруть, — докинув робітник в кашкеті. — Це, мабуть, наш голова Микола Минович заступається.

— Еге! Знайшов заступника, — невдоволено до нього Петро. — Своїй сусідці Федорі все з колгоспу виписує, а мою тітку геть з колгоспу попер. Винуватицю знайшов. Бач, який! Жінка арештованого не має права працювати навіть на полі в колгоспі. І куди ж тоді їй? По милостиню? Попідтинню?

— Ой, Петре, ти б не дуже таку критику наводив. Бо знаєш... Нам, кого ще не взяли, треба тихіше про це... Бо і за нас візьмуться...

— Вже взялися, — таки не вгавав Петро. — З Горбачівки он теж зразу трьох взяли.

— По чім ти знаєш? Хто казав?

— Хто казав... Сорока на хвості принесла.

СЦЕНА ТРЕТЯ.
З КУТОЧКА РОДИННОГО ТЕПЛА...

До хати Добродухів у селі Федюківці завертає з вулиці і підходить до порога господар цієї хати і всієї садиби Олексій. Він середнього зросту, щільно збитий, обличчя виголене, невеликі вуса, з-під кепки трохи вибиваються рано посивілі пасемки волосся, одягнений у простий костюмчик, в руці у нього маленька валіза.

До нього підбігають його діти. Зразу двоє, Івась і Оксанка. Теплі промінці в очах батька сяють зірочками радості назустріч до діток. В очах дитячих теж радість світиться. Наче разом з батьком у двір з веселою хатою і низьким сараєм сама весна завітала.

— Тату! Таточку!

Донечка першою до батька підбігла, руками його обіймає:

— Тату! Я скучила за тобою!..

— І я скучив! — не стримується і щосили стискує руку батька малий Івась.

— Мої ви хороші, мої ви ріднесенькі! — руки батька тягнуться до русявих голівок, ніжно гладять їх. Потім батько дітям цукерки дає, питає: — А де наша мамочка?

— Мама в літній кухні. Пішли до неї, — Оксанка тягне руку батька до маленької повіточки в дворі.

Батько з дітьми прямує до тієї кухоньки в дворі. А назустріч до них виходить і мама. З-під голубої хустини вибивається пасмо русявого волосся, вона намагається його відгорнути з ока, заправити під хустинку, а вільну руку теж протягує до рідного гурту:

— Олексо! Батечко наш дорогий! Здрастуй!..

Батько обіймає карооку усміхнену маму своїх діток, ніжним поцілунком тулиться до її щік:

— Як ти тут, Ніночко? — його ніжний, повен любові погляд вкотре повертає до малих і діти чують батьків напівжартівливий голос: — Як ці твої помічники?

— А ти, таточку, їх і запитай.

А двоє дитячих голосочків, не чекаючи батькових питань, зразу ж і відповіли разом:

— А ми мамі помагаємо!

— А в школі як справи?

— Мені вчора Поля Олександрівна по арифметиці поставила «відмінно», — похвалився Івась.

— А в мене, — додала Оксана, — за диктант така ж оцінка.

— Молодці, дітки. Гарні ви у нас ученики, — усміхнувся до обох батько.

— А ти, Олексо, надовго до нас? Пішли всі в кухню, у мене саме й картопелька піджарилась, — запрошує зраділа Ніна Федосіївна.

— Та я, Ніночко, звичайно перекушу, що в тебе є зараз, а потім мені треба далі...

— То ти не на весь день до нас?

— Ні. Мене оце підвезли до Федюківки. А далі я на станцію Менчугове, та звідти аж у Сталіне поїду.

У відповідь на здивовано підняті брови дружини Олекса пояснив:

— Мене, Ніночко, викликають в обласний фінансовий відділ. Звіт ось туди везу, — показав на валізку. — А здам, тоді ввечері дома буду.

— Ой, Олексо, то ти, може, і черевички там Оксані купиш. Бо ці зовсім зносилися. А в нашому сільському магазині немає такого товару.

(Продовження буде)

ПРО РОЗМОВИ НЕСЕРЙОЗНІ І ПРОВОКАТИВНІ

Останнім часом в Україні з'явилось чимало псевдоісторичних публікацій та ненаукових заяв на тему української історії, які зводяться до перебільшення ролі російських завоювань XVIII-XIX ст. на теренах сучасної України, і через це публікатори вимагають особливої вдячності від України за те, що вона отримала ці території.

Очевидно, що це пов'язано з елементарним невіглаством у історичній царині. Річ в тім, що території практично всіх держав світу формувались протягом значного періоду і жодна держава із сучасною територією політично не народжувалась.

Скажімо, нинішня територія Франції має дуже мало спільного з територією Франції XV чи XVI століть — це історичний процес. Зрештою, якщо ми подивимось на карту Росії, скажімо, XV століття, то побачимо незначну територію на північному сході Європи. І таких прикладів сотні.

Таким чином, якщо докоряти Україні, що вона щось там успадкувала, то це саме можна робити стосовно будь-якої іншої держави. Неправильно стверджувати, що африканські країни мають бути безмежно вдячні Британській чи Французькій імперії за те, що вони комусь «прирізали» території інших племен. Коли захоплювалися території, то імперії зовсім не зважали на історичні обставини, історичне розселення різних народів тощо. Часто-густо вони між собою просто ділились загарбаним на географічній карті, з допомогою лінійки проводячи штучні кордони. Тому важко сказати, про яку вдячність тут можна говорити.

Тим більше, Україна отримала нинішні кордони, які далеко не збігаються з її етнічними кордонами, себто з кордонами розселення українського етносу. Для прикладу — в 1924 році було проведено національно-територіальне розмежування між РРФСР і УРСР, яке здійснював білоруський партійний чиновник Черв'яков. Було заявлено, що цей адміністративний поділ буде проводитись за етнічною ознакою: де проживає більшість росіян — ті території відійдуть до Росії, і навпаки. Отже, спочатку треба було з'ясувати, хто живе в населеному пункті. І часто російські чекісти робили це дуже просто — вони заходили в хату до українського селянина і, поклавши на стіл маузер, задушевно запитували: «Ты — русский человек али петлюровец?». І не кожен наважувався визнати, що він — петлюрівець, тобто українець.

Саме таким волюнтаристським чином дуже багато районів нинішньої Курської, Воронезької, Білгородської, Брянської областей, де українці становили до 90% населення, відійшли до Російської Федерації. Цілі міста, такі, як Таганрог і Шахти, до 2 червня 1924 року входили до складу Української республіки, але рішенням центральних партійних органів уся Таганрозька округа була передана Росії — без будь-яких референдумів чи опитувань. Україна втратила тоді 70 тисяч квадратних кілометрів території з переважно українським населенням.

І тому дивно, коли сьогодні доводиться чути «плач» про передачу Криму в 1954 році.

Спрацьовує специфічна логіка, коли кажуть: «От якби не Сталін, то Україна не мала б Галичини, Волині, Буковини, Закарпаття і т. д.». Але ж у такому випадку можна стверджувати й інше: якби не Радянська Росія, то Українська Народна Республіка не була б знищена в 1920 році.

Важливо і те, що під час усіх цих перетворень Україна втратила чимало своїх етнічних територій на заході, скажімо, Лемківщину, Підсяння, Підляшшя, Пряшівщину, міста Холм та Перемишль. Ці території радянським урядом були просто подаровані країнам так званої народної демократії. Ніхто не зважав на інтереси українців.

Тому треба сказати, що розмови про те, що хтось щось подарував, є провокаційними і відверто знущальними для України. Ніхто нічого не дарував. Всі ті території, які Україна сьогодні має, були територіями найдавнішого розселення українського етносу. Чужих територій Україна не отримала.

З приводу того, що нібито Катерина II щось зробила для України, коли вона захоплювала ці території, то про благо українців вона аж ніяк не дбала і не думала. Вона робила це для Російської імперії.

Якби СРСР захопив у 1940 році Фінляндію, то, можливо, що до складу «Радянської республіки Фінляндія» увійшла б територія Карелії. І цілком можливо, що в 1991 році Фінляндія очолила б боротьбу радянських республік за вихід зі складу СРСР і вийшла б разом з Карелією. Росія мала б такі самі проблеми із транспортним сполученням з Мурманськом, як і з Калінінградом.

Отже, всі ці розмови є абсолютно несерйозними, провокаційними. Коли вимагають від колишнього колоніального народу, щоб він дякував своїм колонізаторам, то нехай індійці дякують Великій Британії чи Алжир — Франції. Але чомусь ніхто так не робить, і тому й українці теж не мають жодних підстав «дякувати».

Ігор ЛОСЄВ,
політолог

ТИМ ЧАСОМ...

За повідомленням пресслужби Севастопольської міської державної адміністрації, у вересні відбулася зустріч її голови Володимира Яцуби з директором Інституту країн СНД Костянтином Затуліним з нагоди пам'ятних заходів, присвячених 225-річчю подорожі Катерини II в Севастополь і Крим.

Як відомо, основні пропагандистські заходи з ініціативи колишньої персони non grata в Україні п. Затуліна відбулись ще в середині липня цього року. Тоді ж до пам'ятника Катерині II в Севастополі учасниками конференції, яка пройшла в найдорожчому готелі міста, були покладені квіти.

Костянтин Затулін згідно з постулатами відомого пропагандиста XX століття вчергове повторив, що Катерина II сьогодні — не менший національний герой для України, ніж Ярослав Мудрий, Володимир Великий, Богдан Хмельницький. За його словами, як мінімум третину сучасної території України успадковано від завоювань часів катерининської епохи.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ВЕРЕСЕНЬ

23

Народилися:

1872 р. — Соломія Крушельницька, українська оперна співачка, педагог. Ще за життя Соломія Крушельницька була визнана найвидатнішою співачкою світу. Серед її численних нагород та відзнак, зокрема, звання «Вагнерівська примадонна» XX століття. Співати з нею на одній сцені вважали за честь Енріко Карузо, Тітто Руффо, Федір Шаляпін. Італійський композитор Джакомо Пуччіні подарував співачці свій портрет з написом «Найпрекраснішій і найчарівнішій Батерфляй». Успіхи С. Крушельницької на оперних сценах світу були успіхом і визнанням української музики й мистецтва.

1900 р. — Володимир Кубійович, український історик, географ, енциклопедист, видавець, громадсько-політичний діяч, організатор видання та головний редактор Енциклопедії українознавства та фундаментальної праці «Географія українських і сумежних земель».

24

Народилися:

1801 р. — Михайло Остроградський, український математик і механік.

1894 р. — Роман Купчинський, український поет, прозаїк, журналіст, композитор, критик, громадський діяч.

А. Солов'яненко

25

Народився:

1932 р. — Анатолій Солов'яненко, всесвітньо відомий український співак та видатний громадський діяч.

26

Європейський день мов.

1919 р. — війська Нестора Махна прорвали фронт білої армії і здійснили зухвалий рейд у напрямку Бердянська і Таганрога.

1995 р. — Україна прийнята до Ради Європи.

Народилися:

1832 р. — Петро Сокальський, український композитор.

1936 р. — Євген Пронюк, український громадський діяч.

27

Всесвітній день туризму.

День вихователя і всіх дошкільних працівників.

1781 р. — у складі Росії утворено Київське, Чернігівське, Новгород-Сіверське намісництва.

1920 р. — Нестор Махно уклав союз з Червоною Армією.

Померли:

1946 р. — загинув Юрій Горліс-Горський, старшина 2-го Запорозького полку Армії УНР, осавул 1-го куреня полку гайдамаків Холодного Яру, письменник.

2005 р. — Олексій Нирко, заслужений працівник культури України, керівник Народної капели бандуристів, доцент Кримського гуманітарного університету, а ще великий патріот України, громадський діяч і педагог, дослідник кобзарства, публіцист, один з активних дописувачів «Кримської світлиці», її пропагандист і щирий прихильник.

28

1651 р. — між Богданом Хмельницьким і поляками укладений Білоцерківський мир.

Народилися:

1918 р. — Василь Сухомлинський, український педагог, публіцист, письменник, поет.

1929 р. — Дмитро Павличко, український поет, письменник, політик.

Померли:

1956 р. — Остап Вишня, український письменник, новеліст, класик сатиричної прози XX ст. Начальник медично-санітарного управління Міністерства залізниць УНР. В'язень сталінських концтаборів.

1974 р. — Василь Іванис, останній кубанський прем'єр.

АНОНС!

Державна організація «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр», Кримський університет культури, мистецтв і туризму, Сімферопольське науково-творче товариство композитора Василя Безкоровайного

24 вересня 2012 р. о 15.00
ВЕЛИКА серед ВЕЛИКИХ

Вечір пам'яті з нагоди 140-річчя від дня народження славетної української оперної співачки Соломії Крушельницької. Адреса: м. Сімферополь, вул. Павленка, 48, II під'їзд, виставкова зала ДО «ВІКЦ». Вхід вільний. ЛАСКАВО ПРОСИМО!

МАНДРІВКА У ЧАРІВНУ КРАЇНУ «АРТЕК»

Всім привіт! Я — Іринка Осадченко, мені 11 років. Читачі «Кримської світлиці» вже знають, що я люблю мандрувати. Але не просто їздити на море, купатись та засмагати, у кожній моїй подорожі обов'язково повинна бути присутня моя загадкова улюблениця — її величність Сцена, а також глядачі та побільше. А ще я люблю мріяти, а найбільше люблю, коли мрії здійснюються.

Цього разу мрія моя була величезною: не просто поїхати в Міжнародний дитячий центр «Артек», а відвідати його у складі фольклорного ансамблю «Радониця» для участі у Всеукраїнському фестивалі «Наша земля — Україна!». Знову впевнилась, що яким би сміливим не було твоє бажання, воно здійсниться, якщо, звичайно, ти будеш невтомно працювати і своєю наполегливою відданою працею наближати його. Ось так і я — маленька частинка колективу, і кожен з нас — солістів «Радониці» під керівництвом Полетнєвої Олени Миколаївни — кожною своєю піснею, кожним концертним виступом, кожними щирими оплесками наближали це свято краси, пісні і танцю на 8-й зміні у МДЦ «Артек».

Артек... цьому слову притаманна якась магічність. Навіть коли його вимовляєш, якийсь дуже витончений смак залишається на губах. Хочеться знову і знову промовляти: «Артек, Артек, Артек», щоб відчути різні відтінки цього слова. Мабуть, немає в Україні такої людини, яка б не мріяла побувати тут, і ми — не виняток.

Отож, рік 2012. Серпень. Табір «Кипарисний». Третій загін. 21 день. 19 сердець «Радониці». Ми вже навік — історія. Ми — артеківці!

Табір «Кипарисний» залишає незабутні спогади. Розкішна кипарисна алея, де відчувається стійкий аромат хвої, крізь крону дерев тебе манить море. Скеля відмежовує табір від суєти та гомону туристичного Гурзуфа, створюючи атмосферу затишку. Ми підготувались до екскурсії по Артеку: знайшли та роздрукували собі інформацію про всякі цікавинки цього історичного місця. Кожен закуток справді має свою унікальну історію. Дачі, в яких живуть діти, мають велику енергетику століть. Нас поселили в одній із найгарніших будівель Артеку — «Туполевській дачі», побудованій у 1879 році, яка названа на честь відомого авіаконструктора. Навіть руда білка, символ «Кипарисного», вже має досить поважний вік — 65 років святкувала цього літа. Неможливо забути, як, затамувавши подих, ми проходили п'ятдесятиметровий тунель, пробитий у скелі, чекаючи, яка саме картина нам відкриється. З отвору, що високо над морем, прикритого захисними металевими перилами, на який ми щодня дивились, відпочиваючи на пляжі, ми побачили чарівну картину бухти Артеку аж до самого Аю-Дагу. Блакитне небо, синє море, безліч чайок та зелені схили берегів — неперевершено!

Щоб потрапити у цей чарівний куточок Криму, нам довелось позмагатись. Колективи з усієї України ретельно відбирались оргкомітетом фестивалю «Наша земля — Україна!». Кожен колектив є досвідченим у своєму жанрі. Наша «Радониця» стала одним із переможців, тому й отримала жадане запрошення на тематичну зміну «Ми — майбутнє твоє, Україно!». Перше випробування учасників чекало на святковому відкритті фестивалю. Для цього концерту два дні будували сцену на костровій площі табору «Лісовий». Режисером цього свята став досить досвідчений і відомий Левон Агасян. Перед ним, як на мій погляд, стояло складне завдання — зробити двогодинне свято української культури з усіх нас, включити у відкриття якомога більше колективів, зберегти динаміку та індивідуальність кожного з них.

Серпень в Криму — це спека, репетиції — це іспит. Поки колективи, чекаючи своєї черги для спілкування із режисером, ховались в тіні дерев, той мужньо жарився на сонці. Але ця людина дуже коректно, дбайливо працювала з кожним, пояснюючи кому що робити... До сцени, яка поступово прикрашалась, ставлення в режисера взагалі було романтичне, він вимагав дати їй повітря, дати їй можливість дихати. Коли колективи, які з такою любов'ю відбирала директор фестивалю Тетяна Пасконова, виконали всі настанови майстра, навіть лелеки прилетіли на наше свято. «Нам усім пощастило, бо це — цінний досвід роботи із режисером такого рівня», — говорить Наталія Яківчук. Всі його талановиті задуми ми змогли оцінити, лише подивившись увесь концерт, а поки що терпляче та зосереджено він складав з нас усіх велетенський пазл, заздалегідь намалювавши цілісну картину.

Настав час фестивалю. Поки учасники переодягаються і отримують остаточні поради керівників, на костровій починають збиратися табори. Кожен табір вигукує свої кричалки. З кожною хвилиною дітей стає все більше, а вигуки починають змішуватись у єдиному хорі. Нагадаю, що ми — фольклорний ансамбль «Радониця», і кричати нам не можна, бо треба берегти голос для співу. Як же важко втриматись, коли тебе просто підхоплює цією бурхливою хвилею. Але і це ще не все. Ось вмикають пісні, присвячені Артеку. Ці пісні всі діти, які відпочивають у таборі, співають на музичних заняттях. Серед них є пісні вже досить відомі і популярні, є ті, що написані зовсім недавно. В них про те, що країна Артек — це море, сонце, Ведмідь-гора, Абсолют, вожаті, діти і повний позитив нашого яскравого життя. Вожаті виходять вперед і показують рухи, а увесь загін повторює. Починається така собі інтерактивна масовка і тут уже просто неможливо встояти на місці, бо увесь організм наповнюється динамічною непосидючою енергією, притаманною тільки Артеку.

«Перед виходом на сцену ми дуже хвилювались, але виступили гідно», — каже Юлія Вінник. Колектив «Радониця» співає a-capella, і тому ми — справжнє випробування для звукорежисерів, з яким вони впоралися на відмінно, особливо, коли учасники ансамблю починали рухатись у народному хороводі. Є у нашого колективу ще одна складна несподіванка — автентична манера співу. На жаль, більшість концертів робить акцент на популярну музику і слухач звик саме до неї. Навіть коли виступають народні колективи, їхній репертуар містить українські народні пісні в стилі, притаманному радянським часам. І щодня Україна втрачає тих бабусь і дідусів, які пам'ятають і співають обрядові традиційні народні пісні — автентичну первозданну музику. Ансамбль «Радониця» приєднався до руху, який був започаткований Всеукраїнським фестивалем сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», і відновлює автентичні пісні, вивчаючи записи фольклорних експедицій. Для артеківців такий автентичний звук був незнайомим, тому, коли солістка ансамблю Анастасія Полетнєва заспівала, трибунами прокотилось незрозуміле «ох». Але коли воно справжнє, то не залишає байдужим. Енергетика наших пісень настільки сильна та наповнена нашими пращурами, що перша здивована реакція артеківців змінилась бурхливими вигуками і оплесками, а наприкінці зміни багато наших «колег» висловлювались, що вони в захваті від нашого співу. Олена Миколаївна Полетнєва принесла для нас радісну звістку: «Організатори фестивалю визнали, що «Радониця» — «Відкриття» цього року!». Відзначили організатори і те, що кожен учасник ансамблю «Радониця» має унікальні, раритетні українські костюми ручної роботи, збережені родичами та здобуті в експедиціях. Зазначили, що досі не бачили, щоб з такою гідністю сучасні діти носили старовинний одяг.

«Одним із завдань фестивалю є збереження традицій українського народу. Я ніби поринула у далекі минулі роки!» — зазначає Поліна Макаренко. Ідея зібрати творчих дітей разом є грандіозним задумом і належить директору фестивалю Пасконовій Тетяні, яка має небайдуже ставлення до української культури в усіх проявах, намагається за допомогою цього фестивалю її популяризувати та підтримати. Кожна дитина, яка побувала всередині цього великого свята, прожила його кожною клітинкою, більше розумітиме велич та унікальність своєї країни, любитиме її щиро та віддано і передасть це почуття своїм друзям, родичам, знайомим. Змінилось навіть ставлення до української мови. Майже всі учасники ансамблю, які перебувають в повністю російськомовному середовищі, наприкінці зміни висловили бажання розмовляти українською мовою. Вони захоплювалися тим, як ніжно та мелодійно їхні нові товариші розмовляють рідною мовою.

«Розкішним доповненням до концерту став святковий салют, — зазначає Боровська Серафима, — залпи з кольоровими кульками, золотими хвостами, мерехтінням тисяч зірок та радісні голоси артеківців».

Відкриття фестивалю не залишилось без сюрпризів. Наприкінці концерту почалась справжня злива. Заграли блискавки і пізно вночі стало світло, наче вдень. Але було дуже цікаво спостерігати, як діти всіх десяти таборів, взявши свого вожатого і одне одного за руки, миттю вишикувались у ланцюжки і почали «розповзатися» по домівках. Тепер Артек — велетенський спрут, серце якого на костровій «Лісового», а щупальця — по доріжках між дерев. Все було добре організовано, ніхто не загубився, і коли почалася злива, ми вже засинали у своїх ліжках, пригадуючи яскраві, неповторні моменти дня.

Але ж урочисте відкриття фестивалю — це тільки початок тієї

казки, в яку ми потрапили! Протягом усієї зміни було багато можливостей кожному колективу показати свою майстерність. Найбільш запам'яталась «Погулянка», де можна було побачити обрядові традиції українського народу через сприйняття іншими колективами, почути нові для себе народні пісні, взяти участь в іграх та хороводах, поспілкуватись у більш домашній атмосфері. Ми відвідали творчі майстерні: «Гончарство», «Ткацтво», «Різьба по дереву», «Лялька-мотанка», «Вишивка», «Мережка», «Писанкарство», «Декоративний розпис». Кожен з нас привіз додому на згадку ще й вироби народних майстерень: хто глечика навчився робити, хто мережку вишивати, хто різьбу по дереву, хто зробив собі оберіг з металу.

Деякі наші пісні стали «хітами» 8-ої зміни! «Радониця» — єдиний колектив, який запросили на святкування Дня незалежності в таборі «Янтарний», де я ще й посіла 1 місце за виступ на конкурсі читців.

А прогулянка на пароплаві вздовж південного узбережжя! Які краєвиди!!! Особливо вражає, коли пароплав проходить між скелями Адалари! Існує легенда, коли проходиш між цими скелями, треба загадати бажання, і воно обов'язково збудеться! Мабуть, не важко здогадатися, що всі ми загадали?

У нас з'явилось багато друзів, таких, як і ми, — невтомних творчих особистостей. А наші серця буквально вкрали хлопці з Запоріжжя. Справжніми артеківцями ми стали лише тоді, коли, вставши вдосвіта і піднявшись на «спину» Ведмідь-гори, зустріли новий день — світанок нашого нового життя. Багато років кожен з артеківців, піднімаючись на Аю-Даг, ніс із собою з підніжжя камінець і складав на вершині гори. Ми розсілися навколо цієї символічної «гори», заплющили очі і приготувались слухати, як дихає Ведмідь. Але замість цього вожаті зверху облили нас водою. Оце була посвята!

Минають дні... Невже це було зі мною? З нами? Перечитую... написано небездоганно. Не передає і десятої частини вражень і відчуттів. Вмикаю Інтернет. Ось вони — відгуки. «О, це був чудовий кінець літа. Милий перепелиний острів залишиться у моєму серці», — пише Анастасія Полетнєва. Леся Ковалик продовжує: — «Це було дуже круто! Спасибі за теплі спогади, які залишаться зі мною назавжди!». «Я дуже вдячна керівникові нашого ансамблю — Полетнєвій Олені Миколаївні за те, що завдяки їй ми досягли такого успіху та отримали ці незабутні враження!» — пише Вікторія Гуменюк.

Кожен з нас знайшов у цій мандрівці щось нове, кожен залишив часточку серця, душі в Артеку, і кожен мріє повернутися у цю Чарівну країну дитинства знову.

P.S. Ми вдячні фотокореспонденту «Кримської світлиці» Олексі Носаненку за чудові фотографії, які дозволяють нам повернутися в атмосферу свята та гармонії.

Іринка ОСАДЧЕНКО
Сімферополь — Артек

МОЯ ПЕРША РИБОЛОВЛЯ

Цього літа здійснилася давня мрія мого брата Надира. Йому на день народження подарували вудочку. Справжня вудка-«телескоп». Нам не терпілося її випробувати. Ми з братом почали вмовляти батьків дозволити сходити порибалити. На що тато відповів:

— Хлопці, зараз середина тижня і у мене багато роботи, а в суботу я обіцяю, що ми сходимо на нашу річку Салгир.

Ми погодилися. Як довго тяглися ці три дні! Здавалося, цілу вічність! Але ми часу дарма не втрачали: з вечора стали готувати вудочки. У Надира була нова вудка, а я поміняв на своїй волосінь і поплавець, який спеціально до цієї нагоди купив у магазині «Все для риболовлі». Накопали звечора черв'яків, прочитали купу книжок про річку Салгир, на яку ми збиралися поїхати. Ми дізналися, що в нашій маленькій кримській річечці водяться краснопірки, бички, карасі і навіть щуки.

Нарешті настала п'ятниця. Завтра ми їдемо на риболовлю. Цієї ночі мені не спалося. Весь час крутився в ліжку і часто дивився на годинник, але згодом непомітно для себе заснув. Вранці нас розбудив тато:

— Діти, вставайте. Ви забули? Сьогодні ми їдемо на риболовлю! Ах ви, соні...

Ми тут же піднялися зі своїх ліжок, нашвидку вмилися і схопилися за вудки, забувши про сніданок.

— А снідати хто буде? — суворо запитала мама, — а ну швидко за стіл, нікуди ваша риба не дінеться!

— Ну, мамо, ми зовсім не хочемо їсти, рибу потрібно ловити на світанку, — стали умовляти ми маму. Але вона сказала, що, не поснідавши, ми нікуди не підемо. Ми з Надиром незадоволені сіли за стіл і почали швидко їсти бутерброди. Через п'ять хвилин зі сніданком було покінчено.

Ми взяли рибальські снасті і, сівши на велосипеди, буквально через 15-20 хвилин були на місці, добре, що річка знаходилася недалеко від нашого будинку. Сонце вже осяяло всю землю. Була ясна літня погода. Після недовгих пошуків і суперечок ми знайшли тиху заводь між двома вербами. Розташувалися і закинули вудки. Я, не поспішаючи, поправив наживку і закинув її у воду. Поплавець повільно підплив до очеретів і завмер. Я довго дивився на нього й чекав, коли ж почнеться клювання, але риби або не бачили мого «жирного» хробака, або ще не прокинулися. Поплавець ліниво стояв на місці і не подавав ознак життя. Мені стало нудно, хоча тато і розповідав, що краще клювання буває на світанку. Тоді я поміняв наживку, знову закинув вудку, але все залишалося як і раніше. І тут я подумав, що непогано було б начепити на гачок відразу і хліб, і черв'яка. Так я і зробив. Пройшло зовсім небагато часу, і мій поплавець раптом ожив і зник під водою.

— Ура! — тихо скрикнув я, — клює!

Але, виявляється, коли риба клює, треба ще зуміти правильно і вправно її вивудити, щоб здобич не зірвалася з гачка (підсікти — швидким і різким рухом підняти вудку вгору). Батько першим привітав мене з уловом. Я зловив звичайнісінького бичка. Далі справа пішла веселіше. Рази два невеликі риби зривалися у мене з гачка, але батькові та моєму братові щастило більше. Вони до цього часу вже зловили 5-6 рибок, які плескалися у відрі.

Коли я вкотре хотів витягти вудку, щоб поміняти наживку, у мене це не вийшло. Волосінь раптом натягнулася, а кінець вудки став загрозливо гнутися, ось-ось зламається.

— Тату, допоможи! — не витримавши, крикнув я. Він підскочив до мене, і ми стали разом тягнути вудочку. До нього підскочив і Надир. Ми були напружені, в очікуванні великої здобичі. Я боявся, що волосінь просто заплуталася, і ми витягуємо якийсь корч, дуже вже підозріло тихо поводила себе риба, якщо це була вона. Але раптом щось потягнуло волосінь назад у воду, вудлище витримало цей натиск і ми зрозуміли, що попалася велика риба.

— Веди обережно волосінь до берега! — повчав батько.

Відповідати батькові було ніколи, і тому я просто кивнув головою, що зрозумів. Слава Богу, риба не зірвалася! Я підвів її до берега, і ми разом з батьком витягли її на берег. Я з подивом дивився на рибу і не вірив своїм очам — на траві тріпалася величезна щука.

Після цього успіху інтерес до риболовлі у мене відразу ж пропав. Мені хотілося скоріше додому, щоб показати рибу мамі, друзям, однокласникам, сусідам і, звичайно, її зважити. Так ми і зробили.

Коли ми прийшли додому і зважили наш улов, то виявилося, що ця рибина важить 3,5 кілограма, а улов тата і Надира склав 1,5 кілограма. Незабаром про мої успіхи дізналися всі мої однокласники і сусіди. Я став справжнім рибалкою, хоча таким себе не вважаю досі. Мені просто в цей день неймовірно пощастило.

Бекір АБЛАЄВ,
юнкор шкільного творчого об'єднання «Джерело»
Нижньогірський район в Криму

«Джерелята», надсилайте і ваші літні фоторепортажі. Пам'ятайте: головний приз — велосипед!

УВАГА: КОНКУРС!

СПРАВЖНЄ СВЯТО юні читачі «Джерельця» зможуть подарувати собі самі, якщо візьмуть участь у нашому творчому конкурсі і виграють ось цей **розкладний велосипед!** Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми. Кращі роботи будуть опубліковані у «Джерельці», а їхні автори отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди.

Крім творчих завдань будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— Коли вийшов перший номер «Джерельця»?

— Хто надав для переможця конкурсу у «Джерельці» головний приз — велосипед? (Депутат, кандидат, партія і т. д.)

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

На фото — учасник конкурсу, учень 6 класу СНВК «Лінгвіст» м. Сімферополя Богдан Шимохін з призовим велосипедом

ПОСТАТІ ДОНЕЧЧИНИ

Залізна пальма, яку колись майстер-коваль Мерцалов зробив із звичайної рейки, стала символом Донецького робітничого краю. Рукотворну пальму на гербі Донеччини гідно доповнив девіз: «Можливість, доведена ділом». Ці слова є частиною захопленого відгуку славетного вченого Дмитра Менделєєва після огляду підприємств Джона Юза. Побачивши діючий металургійний завод у селищі Юзівці (нині — місто Донецьк), Менделєєв промовив: «Недавня пустеля ожила, результат очевидний, успіх повний, можливість доведена ділом!»

Наприкінці XIX століття Донецької області не існувало. Її територія була розподілена між Катеринославською, Харківською губерніями та Військом Донським. Багато адміністративно-територіальних перебудов трапилось із нашим Приазовським краєм, поки 2 липня 1932 року було прийнято чергове рішення про утворення Донецької області, що включала в себе й сучасну Луганщину. Обласним центром стало місто Сталіно, нині Донецьк. У 1938 р. велика область була поділена на дві — Сталінську та Ворошиловську, а 9.11.1961 (після визнання культу особи Сталіна Микитою Хрущовим) місто остаточно перейменовано на Донецьк.

Урочистості з нагоди 80-річного ювілею охоплюють багато сфер життєдіяльності нашого краю. Президент Віктор Янукович, відвідавши Центр слов'янської писемності й культури у Донецьку, зазначив: «Сьогодні ми багато говоримо про іноземні інвестиції, проте саме вони колись поклали початок промислової історії Приазов'я. Англієць Джон Юз, приїхавши у Донецький степ, 140 років тому побудував тут перший металургійний комбінат. Сюди наприкінці XIX століття вклали свої заощадження, розум,

енергію англійці, французи, бельгійці та німці. Безумовно, іноземці не досягли би намічених планів без майстерності й трудолюбства мешканців України, помноженого на величезні багатства нашого регіону. Саме цей сплав утворив феномен, який нині зветься Донбасом. Інвестори і сьогодні готові працювати над оновленням нашої промисловості, треба лише створити для них сприятливі умови».

Крім того, хочеться розглянути досягнення Донеччини у гуманітарній сфері, зокрема, звернути увагу на велику кількість новітніх видань, які стали суттєвим подарунком до Дня народження області. Це — дитяча енциклопедія «Природа рідного краю» (упор. В. Скляренко, М. Панкова); славетні грецькі міфи, перекладені українською мовою «Одіссея. Книга VII» (упор. В. Степаненко). Л. Головешко у дослідженні «Минуле та сьогодення козацтва Приазов'я» (4-та книга) переконливо доводить, що українські козаки живуть на Донеччині понад 500 років та завжди відігравали важливу роль у становленні й розвитку нашої держави. Іван Костиря в «Думах о Донбассе» залишив землякам безліч яскравих легенд і переказів про шахтарський край у власному авторському сприйнятті. Кожен читач схиляє голову перед траурно-чорним виданням «Реабілітовані історією. Донецька область» (кн. 7, 8), де в алфавітному порядку надруковані короткі біографії тисяч невинно засуджених та знищених робітників вугільної промисловості за часів радянської влади.

Ошатна книга «Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу» з'явилась у рамках проекту «Культурне обличчя Донбасу» і побачила світ з ініціативи відомого у Донецьку українського діяча, доктора технічних наук, професора, шеф-редактора наукового журналу «Схід» Володимира Білецького.

27 зіркових імен під обкладинкою книги показують майже двохсотрічну історію Донбасу в особистостях. Хто першим вигадав саму назву Донбас і коли? Це був Євграф Ковалевський з роду української козацької старшини Запорозької Січі. У 1827 році він — випускник Гірничого кадетського корпусу в Петербурзі, гірничий інженер з Харкова — уперше виконав стратегічне і геологічне дослідження Донецького кряжа, зобразив його на карті під назвою «Донецький басейн». А далі виявляється, що не лише іноземці створювали промислову славу Донбасу. Олексій Алчевський щиро любив Україну і намагався перетворити її з аграрної житниці у промисловий район. Він був одним із перших у Російській імперії банкіром, організатором металургійних підприємств, зокрема «Руський Провіданс» у Маріуполі, засновником промислово-фінансових груп, що актуальні й досі. Його послідовниками в розвитку промисловості в різні роки були Володимир Дегтярьов, організатор економічної науки на Донбасі Микола Чумаченко, видатні вчені-хіміки Роман Кучер та Леонід Литвиненко.

Гуманітарна складова Донеччини настільки потужна, що може похвалитися прізвищами, знаними у цілому світі. Педагоги-просвітителі-меценати — Микола Корф, Микола Чернявський, Микита Шаповал, Олекса Тихий, Віктор Шаталов. Поети, піснярі, філософи — Володимир Сосюра, Михайло Петренко, Василь Стус, Іван Дзюба, Микола Руденко та інші. Всесвітньо відомі: композитор Сергій Прокоф'єв, художник Архип Куїнджі, письменниця й маляр Емма Андієвська. Та сучасні зірки — співак Анатолій Солов'яненко, спортсмен Сергій Бубка й артист балету Вадим Писарєв.

Але чому громада Донбасу часто-густо нічого не чула про цих видатних людей? Чому ми не знаємо імен більшості своїх земляків, які закладали фундамент та зводили стіни нашого сьогодення? Тому що більшість з цих імен не влаштовувала радянську владу. Хтось був занадто багатим, хтось мав титул барона чи дворянина, хтось занадто щиро освідчувався в любові до України, а хтось емігрував за межі СРСР... Більшість з цих людей були викреслені комуністами із пам'яті українського народу, деякі — репресовані. Лише зараз — через 20 років Незалежності імена талановитих синів і дочок України поволі повертаються до нас.

Низький уклін усім авторам книги «Постаті» за їхню сумлінну працю. Впевнена, розповідь про знаменитих людей Донбасу буде продовжена. Чому? Тому що автори наводять чудовий вислів Максима Рильського, яким керуються у своїй діяльності:

«Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього.

Хто не шанує видатних людей свого народу, той сам не годен пошани».

Ірина МОЛЧАНОВА,
член НСЖУ
м. Маріуполь

СТАРШОКЛАСНИКАМ МАКІЇВКИ ВИДАЛИ ПІДРУЧНИКИ З РАДЯНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В одному з коледжів Макіївки студентам видали підручники «Українська радянська література» 1986-го року видання.

У цих навчальних посібниках мінімум літератури і максимум прорадянської пропаганди та псевдотворчості про політичних вождів, на яких виросли ще макіївські бабусі і дідусі. Про це пише макіївський блогер santv72. «Судячи з усього, закуплених Міністерством освіти дорогих підручників, про які неодноразово звітував Дмитро Табачник, на всіх українських школярів не вистачило... У світлі майбутніх виборів українським комуністам і реклами не треба, — продовжує блогер. — Міносвіти вже постаралося. Тому Петро Симоненко та іже з ним винні як мінімум шоколадку чиновникам і квіточки на могилки авторам «шедеврів», які пережили не тільки своїх авторів, але і державу».

Gazeta.ua

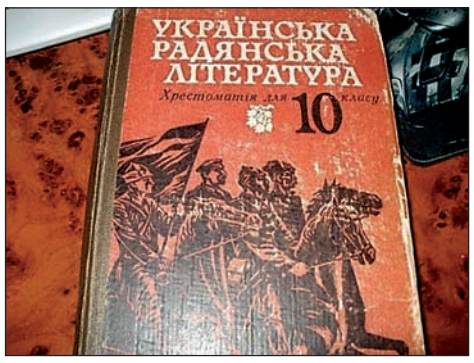

КОМУНІСТИ ВИМАГАЮТЬ ПОВЕРНУТИ «МОЛОДУ ГВАРДІЮ» В ШКІЛЬНУ ПРОГРАМУ

13 вересня Полтавську облдержадміністрацію пікетували прихильники Компартії, вимагаючи повернення в шкільну програму вивчення роману радянського письменника Олександра Фадєєва «Молода гвардія».

Як передає кореспондент УНІАН, на акцію протесту зібралося близько ста полтавчан, вони вийшли на акцію під прапорами КПУ.

«Ми прийшли для того, щоб цей роман вивчали в школах. Діти і їхні батьки повинні його знати. Адже без історії немає держави. Цей твір виховує в дітях патріотизм», — сказав у своєму виступі один з учасників мітингу, голова громадської ради при Полтавській ОДА Володимир Голуб.

«Роман Фадєєва «Молода Гвардія» виключили зі шкільної програми за часів правління Ющенка, — зазначила Світлана Шабельник, перший секретар Ленінського райкому компартії. — Ми вивчали цей твір у 5 класі».

Як повідомляв УНІАН, у лютому Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження «Про створення Організаційного комітету з підготовки і святкування 70-річчя від дня створення підпільної молодіжної організації «Молода гвардія».

ХЕРСОНСЬКА МІСЬКРАДА ЗАБОРОНИЛА ВИСТАВКУ ПРО ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ

Херсонська міська рада заборонила виставку «Народна війна 1917-1932 рр.», яка присвячена державотворенню та визвольному руху України 1917-1932 років. Про це заявив автор експозиції, голова Київського міського товариства «Меморіал» ім. Василя Стуса, член виборчого списку Української платформи «Собор» Роман Круцик.

Як зазначає Р. Круцик, представники влади аргументували своє рішення тим, що, мовляв, у Херсоні день міста, а виставка надто «сумна для дня міста». «За такою ж логікою треба заборонити всю нашу історію, бо вона не те, що сумна, а здебільшого трагічна», — каже автор виставки.

Експозиція «Народна війна 1917-1932 рр.» отримала схвальну оцінку НАН України та Українського інституту національної пам'яті, а також зареєстрована Міністерством освіти і науки як науковий твір (реєстраційне свідоцтво № 38890 від 26.09.2011 р.).

Експозиція складається із 29 стендів. Її матеріали побудовані на досі невідомих архівних матеріалах, опрацьованих у архівних установах 18-ти областей України, і відображають боротьбу Східної України проти більшовицької окупації періоду 1917-1932 років.

ЗАПРОШУЄМО ДО БІБЛІОТЕКИ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»!

Днями до редакції завітала наша постійна читачка, дописувачка, учасниця пісенного конкурсу «А в тебе є пісня — до душі стежинка» Марина Марківна Волошина із смт. Чорноморського і, як заведено в українців, не з порожніми руками, а з дюжиною книжечок, які відібрала зі своєї бібліотеки. Даємо короткі анотації декількох із них.

«Теофілія: про Теофілію Бзову-Федорів-Стахів». Паньків М. (м. Львів, Центр досліджень визвольного руху, 2009 р.)

У цій книзі публікуються спогади про Теофілію Бзову-Федорів-Стахів, активну громадську діячку, зв'язкову Романа Шухевича, повітову провідницю ОУН та дружину шефа Служби Безпеки ОУН Петра Федоріва. У книзі висвітлено її життя, переживання, діяльність, а також складне суспільно-політичне становище українського народу у 1920-1950-х рр. Авторка упорядкувала спогади Теофілії Бзової про її життя від Першої світової війни до часів перебування в еміграції у Канаді. Для читача будуть цікавими розповіді Теофілії про зародження підпільної діяльності української молоді в Західній Україні за часів польської окупації, зокрема її роботу в повітовому проводі ОУН.

Спогади Т. Бзової ілюструють роль жінки в боротьбі за Українську державу під час Другої світової війни та нелегку долю жінки-емігрантки. Книга призначена для науковців та широкого кола читачів, які цікавляться тематикою визвольного руху.

* * *

«На чолі Січових стрільців. Військово-політична діяльність Євгена Коновальця в 1917-1921 рр.». Ковальчук М. (м. Київ, «Українська видавнича спілка ім. Юрія Липи», 2010 р.)

Книга присвячена діяльності видатного українського військового і громадсько-політичного діяча Є. Коновальця (1891-1938 рр.) в добу національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. На підставі архівних документів висвітлено обставини перебування Є. Коновальця на чолі військової формації Січових стрільців, розглянуто історію заснування Української Військової Організації. Розкрито значення військово-політичної діяльності Є. Коновальця в 1917-1921 рр. для історії української національно-визвольної боротьби.

* * *

«До Освенціму за Україну». Петелицький С. (Переклад з анг. О. Тереха, м. Київ, Світова ліга українських політв'язнів нацистських концтаборів, Суспільна служба України, 2001 р.)

Мемуари Степана Петелицького покликані нагадати мільйонам українців про те, якою складною і трагічною була боротьба за волю. Автор чесно й безкомпромісно описує героїзм і зраду, боягузтво і жорстокість людей різних національностей.

В'язень нацистських таборів Освенціму та Ебензе Степан Петелицький підкреслює, що втрати України в Другій світовій війні перевищують втрати будь-якої іншої європейської держави, і про це ніколи не можна забувати.

* * *

«Розстріл в'язнів Луцької тюрми 23 червня 1941 року». Коц М., Засєкін В. (м. Луцьк, ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010 р.) Такою книгою поповнилася наша редакційна бібліотека з дарчим написом: *«Українцям, які ще не загубилися у далекому Криму, про що свідчить ваша газета «Кримська світлиця». З повагою і найкращими побажаннями у вашій складній і важкій роботі, ваш читач, співавтор цієї книжечки Микола Коц. 2012 р., м. Луцьк».*

Жахливе мордування в'язнів Луцької тюрми 23 червня 1941 року комуністичними катами — це одна з трагедій із низки злочинів московсько-більшовицького окупаційного режиму в Україні. Криваві злочини проти українців були складовою московсько-комуністичного плану знищення українського народу будь-якими засобами.

Автори книги, яка розповідає про злочини московських окупантів у Луцькій в'язниці, зібрали багатющий архівний матеріал, що базується на свідченнях очевидців, котрі пережили цю трагедію. І як би не силкувалися комуністичні фальсифікатори історії забрехати факти московсько-більшовицького людиножерства, вони безсилі проти нашої невмирущої української пам'яті.

Отже, слово — свідкам, слово — правді...

Підготувала Любов СОВИК

(Продовження бібліотечної рубрики — в наступних номерах «Світлиці»)

Михаил ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-37)

1.5. Для выяснения того, **ЧТО ЖЕ ДАЛО КРЫМУ ЭТО «ПРИСОЕДИНЕНИЕ» К РОССИИ**, выдающийся российский крымовед Е. Марков (1835-1903) предлагает рассмотреть, ***«чем владел Крым раньше и чем владеет теперь»***. Вот какое впечатление произвела эта благословенная земля на неизвестного русского путешественника, посетившего Крым в 1787 году, то есть через три года после его захвата (Марков, 1884. – С. 339-340): *«Крым может прокормить целое войско плодами своей земли, которая более плодородная, чем малороссийская. Многочисленные отары пасутся на вершинах гор южного берега, который по красоте, теплу и здоровью подобен Гиерскому берегу южной Франции»*. Сады и виноградники Судака он называет *«богатыми»*, о долине Кабарды (Бельбека) говорит, как о *«прекрасной стране... богатейшего земледелия»*.

А посол польского короля Стефана Батория М. Броневский в своем описании Крыма 1578 года *«постоянно говорит о нем, как о плодоносном и цветущем крае»*. Земли Феодосийского уезда он многократно называет *«богатыми хлебом, славными своим плодородием»*. В Бахчисарае он видел *«сады яблонь и других садовых деревьев, виноградники, прекрасные поля, орошаемые чистыми ручьями»*, а вокруг уже *«пустынного»* во время путешествия Е. Маркова (начало 70-х годов XIX ст.) Инкермана М. Броневский видел *«сады... и распрекрасные виноградники»*. Земли Симферопольского и Перекопского уездов, то есть та часть полуострова, где *«проживает хан со своими татарами... обработанная, ровная, плодородная, богатая травами»*, а местность в сторону моря хотя и очень гориста да лесиста, но ***«чрезвычайно плодородна и обработана*** (выделено Е. М. – **М. Л.**)». Проезжая степями, Броневский *«часто встречал колодцы, чрезвычайно глубокие, выкопанные с удивительным трудом и мастерством»*; правда, городов в степи было *«очень мало, зато много сел»*.

Член Петербургской академии наук, естествовед и географ профессор П. Паллас, который в 1793-1794 гг. исследовал южную Украину и Крым и *«очень неблагосклонно относился к экономическому быту татар»*, однако и он, как отмечал Е. Марков (там же. – С. 342), *«не мог не отозваться с похвалой о садах и виноградниках»* этих самых татар (к слову, Паллас насчитал 35 различных сортов винограда, какие они разводили, многие из которых ему самому еще не были известны). *«Было бы очень трудно выращивать зерновые на полях,* – писал он, – *рассеянных по террасам и каменистым склонам гор, если бы многочисленные ручьи не давали средств для орошения, которыми татары* ***сумели воспользоваться*** (выделено Е. М. – **М. Л.**)». Табуны и отары были такими многочисленными, рассказывает П. Паллас (там же. – С. 347), что *«когда в 1769 году закупили у крымских татар 1000 верблюдов для армии, которая воевала в Персии, то уменьшение числа этих животных вовсе не было заметно»*.

А вот что увидел сам Е. Марков в начале 70-х годов XIX ст., то есть почти **через столетие после «присоединения» Крыма к России** (1884. – С. 338-339): *«Степи, которые составляют 9/10 территории полуострова – полные пустыни. Воды почти нет. Из 10 фонтанов 8 разбиты или пересохли. Поселения попадаются редко. Какие же есть — не поселения, а руины... Из десяти хат заселены две... Татарские названия урочищ... напоминают вам названия многолюдных и богатых сел, которые были здесь раньше. Да и в горах — разоренные могилы возле дорог, одичавшие сады вдоль ручьев, названия, которые потеряли [свои] значения, села, которые потеряли жителей. Верблюды стали редкостью, буйволиц почти нет, в степи редко встретите небольшой табунок лошадей»*.

Но, может, «присоединение», как любят отмечать имперские историки, открыло перед крымчаками широкую дорогу к цивилизации, то есть значительно повысило уровень их образованности? Судите сами: *«На 100 тыс. татарского населения Крыма в 1867 году насчитывалось 154 татарских училища; среди них 131 — начальное и 23 — медресе, то есть духовные академии для подготовки священнослужителей и учителей* [и это, взвесьте, *«в период огромного упадка их нации», когда,* как отмечает Марков, *«много училищ были закрыты, другие – опустели»*, а еще в XVIII в., по свидетельству литовского митрополита Богуш-Сестренцевича (там же. – С. 362), *«училища их были многочисленными и заполненными учениками»*. К тому же, отмечает Марков, ни одна из татарских школ не получала поддержки ни от казны, ни от земства. – **М. Л.**]. *Учеников в них было 5 081, из них 901 девочка»*. Если у татар *«1 ученик приходился на 27,9 жителей»*, то среди русского населения – *«1 ученик на 66,1 жителей. Татарское племя, которое составляло 17,85% всего населения Таврической губернии, дало в 1867 году 23% ученической молодежи; а русское племя, составляя 62,5% населения, дало только 28,5% ученической молодежи»*. А вот и целиком закономерный вывод, сделанный Е. Марковым (там же. – С. 356-357): *«Мы, россияне, на протяжении 80 лет не распространили среди татар ни малейшего общего образования, ни малейших технических знаний.* ***Мы и не могли дать ничего, потому что мы... сами были во многом беднее татарина***».

В результате невиданного разорения благодатная крымская земля опустошалась и безлюднела – резко уменьшилось количество коренного населения, а на их место вскоре уже (Мазур, 1993) *«спешно (и тоже насильственно) переселялись крестьяне из России* (то же будет сделано и в Украине, когда искусственно организованным голодомором 1932-1933 гг. московская власть *«высвободит»* миллионы мест в украинских селах... – **М. Л.**)». Непоправимые потери понесла и культура ханства. Вот лишь одно свидетельство иностранного очевидца, которое приводит С. Бахрушин (1936. – С. 58): ***«Победители опустошили страну, вырубили деревья, разломали дома, разрушили святилища и общественные здания туземцев, уничтожили водопроводы, ограбили жителей, надругались над татарским богослужением, выкинули из могил и побросали в навоз тела их предков и обратили их гробницы в корыта для свиней, уничтожили все памятники старины»***. Это не поддается человеческой логике, но вполне отвечает имперской: исчезнут памятки *«старины»*, постепенно сотрется и память порабощенных народов о ней, то есть о собственной истории [*«когда в Малороссии исчезнут гетманы, нужно сделать все, чтобы стереть их время»*, прямо повелела Екатерина II (Анисимов, 1989), освободив в 1764 г. *«от гетманского чина»* последнего гетмана Украины К. Разумовского и возобновляя функционирование печально известной Малорусской коллегии, то есть фактически ликвидируя автономию Украины; последним актом разрушения Гетманщины станет отмена в 1782 году 10 территориально-административных единиц — полков и создание на их месте Малорусского генерал-губернаторства]. А если нет собственной истории — нет и народа, а есть одни только «подданные империи»!

Другой недавний *«историк-марксист»*, а в настоящее время политолог В. Поляков (1998. – С. 20) подверг сомнению эти *«слова какого-то иностранца»*, более того — называет их явным вздором. Оставляя на совести автора его весьма своеобразную «политологическую» терминологию (как и его безосновательные попытки подвергнуть сомнению научную репутацию С. Бахрушина), обратимся к известному очевидцу подобных действий российской армии в другом – кавказском – регионе.

Вот как показал это Л. Н. Толстой в повести «Хаджи-Мурат» (1983. – С. 263-257) на примере лишь одной чеченской семьи. *«Вернувшись в свой аул* (после нападения на него военного отряда. – **М. Л.**), *Садо нашел свою саклю разрушенной: крыша была провалена, и дверь и столбы галерейки сожжены, и внутренность огажена. Сын же его, тот красивый, с блестящими глазами мальчик, был проткнут штыком в спину... были поломаны и обожжены посаженные стариком и выхоженные абрикосовые и вишневые деревья и, главное, сожжены все ульи с пчелами. Вой женщин слышался во всех домах и на площади, куда были привезены еще два тела. Малые дети ревели вместе с матерями. Ревела и голодная скотина, которой нечего было дать. Взрослые дети не играли, а испуганными глазами смотрели на старших. Фонтан был загажен, очевидно нарочно, так что воды нельзя было брать из него. Так же была загажена и мечеть... Старики-хозяева собрались на площади и, сидя на корточках, обсуждали свое положение. О ненависти к русским никто и не говорил. Чувство, которое испытывали все чеченцы от мала до велика, было сильнее ненависти. Это была не ненависть, а непризнание этих русских собак людьми и такое отвращение, гадливость и недоумение перед нелепой жестокостью этих существ, что желание истребления их, как желание истребления крыс, ядовитых пауков и волков, было таким же естественным чувством, как чувство самосохранения...»* Чем не портрет «цивилизованных освободителей»?

Такому же разорению солдаты, которым было *«приказано жечь хлеб, сено и сами сакли»*, подвергли и другие убогие подворья *«уничтоженного набегом»* аула Махкет. Множество подобных «эпизодов» приводится, в частности, в многотомном издании **В. Потто «Кавказская война в отдельных очерках, эпизодах, легендах и биографиях»**, которое на протяжении нескольких лет печаталось в Санкт-Петербурге и Тифлисе в конце XIX ст.

Севастопольські реалії. Фото М. Владзімірського

1.6. Показательным в этом отношении является совершенное захватчиками **ВАРВАРСКОЕ НАДРУГАТЕЛЬСТВО НАД ТОПОНИМАМИ ПОЛУОСТРОВА**, то есть географическими названиями поселений, рек, гор, местностей и т. п.

Топонимия, как известно, тесно связана и с географической средой, и с особенностями ее существования и развития. Поэтому и в Крыму они складывались и закреплялись (или отмирали) на протяжении многих столетий, отображая многочисленные периоды его достаточно бурного исторического развития. Так, скажем, греческие названия древних городов *Пантикапей* (на месте современной Керчи), *Херсонес* (вблизи Севастополя), мыса *Меганом* и тому подобное появились еще во времена греческой колонизации Крыма в VI-V ст. до н. э. (Суперанская.., 1995. — С. 18). А столица готской колонии *Дорос*, завоеванной в 679 г. хазарами, превращается в *Мангуп* (кстати, генуэзцы, которые тоже образовали свои поселения на полуострове, – вспомним известную генуэзскую крепость поблизости Сурожа, современного Судака, или печально известную своими невольническими базарами *Кафу*, современную Феодосию, — *«в XII-XIV вв. употребляли название Хазария или Газария для всего Крыма»*, а древние греки называли полуостров *Тавридой* — по названию народа, который населял его еще с догреческих времен). В IX-X ст. их потеснили печенеги (однако Боспор и Тамань оставались в руках хазаров, пока печенеги под ударами Киевской Руси *«в середине XII века... ушли в Придунайские степи»*), следы пребывания которых в Крыму *«сохранились в названиях нескольких поселений Кангыл с вариантами Кангил, Кангул»* — от самоназвания печенегов *«канглы, кангар»*.

Но больше всего топонимов — и это закономерно — связано именно с татарами, которые в 1233 г. выгнали половцев из Крыма (город *Бахчисарай*, село *Ай-Даниль*, урочище *Кара-мурза*, гора *Аю-Даг*, водопад *Учан-су* и т. д.). А о чем свидетельствуют названия *Пионерское*, *Красногвардейское* или, скажем, *Планерское* — неужто их возраст так же короток, как и этих неологизмов? А о чем, кроме буйной фантазии автора, говорит название *Черноморское*, ведь, как справедливо замечают авторы монографии (Суперанская.., 1995. – С. 42), *«на Черном море* ***все*** *объекты черноморские»*, а вот бывшее его название — *Акмечеть* — в подобной банальности заподозрить трудно...

Топонимическая система [а под этим термином специалисты понимают (там же. – С. 49) ***«единство*** *топонимов той или иной территории, обусловленное* ***общностью психологии*** *населяющего его языкового коллектива,* ***своеобразным направлением его мышления, общностью восприятия*** *окружающей действительности...»*] складывается на протяжении веков и *«строго территориальна»*. А каким из этих признаков отвечают такие, преисполненные колхозного соцреализма, штампы, как *Кукурузное, Луговое, Сенокосное, Овощное* или, скажем, *Танковое, Ударное, Фронтовое* и даже *Резервное?* Разве что об убогости мышления, ибо территориально они такие же «крымские», как и, скажем, казанские или рязанские – то есть абсолютно безликие...

Как же случилось, что *«поэтика крымских названий, складывавшаяся веками и впитавшая в себя топонимы и греческие, и тюркские, и украинские, и множества других языков»*, была вдруг разрушена почти до основания? Рассказывают, что массовые переименования в 1944-1945 и 1948 гг. проходили так (Бобровица, 1996). *«Из Москвы Крымскому обкому партии поручили подготовить проект указа. Обком обсудил проблему и поручил возглавить работу самому грамотному из своих членов – редактору партийной газеты. Тот... – ответственному секретарю. Ему же перепоручать дальше было некому и пришлось самому сесть за список тысяч новых названий. Когда из памяти ответственного секретаря исчерпались человеческие имена – Николаевка, Новониколаевка, Ивановка, Новоивановка, Семеновка, Владимировка, Петровка и т. д., он пустил в ход садово-огородную, сельскохозяйственную и вообще географическую тематику — так родились Овощное, Огородное, Сенокосное, Выпасное, Пшеничное, Кукурузное... А потом — Орлиное и Соколиное, Перевальное и Переваловка, Нагорное и Подгорное, Синекаменка и Краснокаменка... Когда и эта тема была исчерпана, он, порывшись в редакционном шкафу, нашел военный справочник, и пошли Гвардейское, Батальное, Героевское, Бастионное, Партизаны, Лазо, Фурманово, Чапаево... Задание Москвы было успешно выполнено и даже перевыполнено»*. Цель таких массовых переименований, а они начались сразу же после *«присоединения»* Крыма к Российской империи, заключалась *«в устранении названий, которые,* ***как историческая память самой земли****, напоминали* ***о злодеяниях*** *завоеваний и депортации»*.

Попытки как можно быстрее ассимилировать (для Российской империи во всех ее разновидностях это означало *руссифицировать*) порабощенные народы, чтобы, следовательно, безраздельно и безопасно властвовать на отобранной у них земле, безжалостно высасывая из нее жизненные соки, всегда были альфой и омегой колониальной политики всех империй, но, кажется, ни одна из них не додумалась (а если и додумалась – не решилась) до такого грубого надругательства, которое совершила над порабощенными народами «братская» власть московской метрополии. Разрушая топонимическую систему Крыма, которая, будучи общим творением многих народов, из поколения в поколение обильно поливавших ее кровью и потом, стала *«элементом духовной культуры»* (Абкадиров.., 2000. – С. 5), колониальная власть надеялась уничтожить тот след, какой эти народы оставили на этой благодатной земле (при случае уничтожались и сами народы — только за время существования коммунобольшевицкого режима десятки их навсегда исчезли с карты Российской империи), а также историческую память о том, чьей на самом деле является эта земля.

(Продовження буде)

** Список першоджерел за адресою: http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=10683*

Якщо подивитися на експонати виставки «Живопис голкою», що в ці вересневі дні демонструються у Сімферопольському художньому музеї, з першого погляду і не скажеш, що вони вишиті нитками. Не інакше, як намальовані олійними фарбами. А таємницю цієї схожості з образотворчим мистецтвом треба шукати в древніх техніках народних майстрів, які в кримських вишивальниць трансформувалися в сучасний стиль з власними технічними секретами. «У комерційних інтересах», — кажуть вони і приховують їх від глядачів ненадовго — до першого майстер-класу, на якому обмінюються досвідом та ідеями з іншими рукодільницями і навчають цьому ремеслу всіх, хто ним зацікавиться, у першу чергу, як уникнути копіювання і в однакових сюжетах виробляти свій неповторний почерк вишивального стібка.

РОЗСИПИ СТРАЗІВ НА ТРАВІ ШОВКОВІЙ

— Подивіться, в експозиції чотири композиції з бузком, — проходить зі мною по залу завідувач науково-просвітницького відділу музею Світлана Колесниченко. — А всі виконані по-різному.

В них відчувається натхнення і навіть відтінки настроїв їхніх авторів: зачарування красою природи, лірична ніжність почуттів.

— Вишивання є одним із найбільш поширених видів народного мистецтва і домашнього рукоділля, — продовжує С. Колесниченко. — Його виникнення пов'язують з появою першого стібка, зробленого первісними людьми при скріпленні шкіри вбитого мамонта шилом. З часом із вдосконаленням основного інструмента шиття — голки кам'яної, скляної та металевої вишивка стала декоративним доповненням до нього.

Матеріали, з яких створювався одяг, різноманітністю не відзначалися, а вишивка давала можливість зробити наряд особливим, не схожим на інші. Тканини чи готові вироби прикрашалися орнаментами або сюжетними малюнками за допомогою ниток, шовкових стрічок, бісеру та інших матеріалів і голки, а нині — вишивальної машини. Перші вишивки були створені в древньому Китаї: на шовкових тканинах малюнок виконувався шовком-сирцем, срібними та золотими нитками і навіть волоссям. Зі Сходу ця техніка рукоділля поширилася в Росію, Україну та інші країни.

Кримську школу вишивки шовком заснувала більш як піввіку тому Галина Костянтинівна Маслікова. Вона була потомственою вишивальницею. Її бабуся, швачка, в маєтку батька поета Миколи Некрасова, сидячи довгими зимовими вечорами за п'яльцями, «змальовувала» нитками на тканині морозні узори з віконних шибок. Цю сімейну традицію художньої вишивки зберегла і розвинула до найвищого рівня досконалості Галина Костянтинівна. Її вишиті картини знаходяться в колекціях різних музеїв світу. Їх подаровано керівникам держав — Микиті Хрущову, Фіделю Кастро, багатьом видатним людям сучасності.

Своє вміння майстриня багато років передавала учням у Сімферопольській студії художньої вишивки, яка після об'єднання в 2011 році з Феодосійською перетворилася в школу «Шовкова рапсодія». І нині вже без свого керівника, яка пішла з життя в 2004 році, більше тридцяти жінок, її учениць, розкриваються в ній як творчі особистості в різних напрямках живопису голкою.

На виставці в музеї демонструється понад вісімдесят їхніх рукотворних полотен різного формату — від великого до найменшого. Більшість із них — це вишиті копії картин І. Шишкіна, В. Сурікова, В. Полєнова, Рафаеля та інших відомих українських, російських та зарубіжних художників: портрети, натюрморти, пейзажі в усі пори року та релігійні мотиви. За сюжетами з морськими видами Криму можна віртуально подорожувати Чорноморським узбережжям, побувати біля підніжжя Аю-Дагу і піднятися на гірський масив Ечкі-Даг.

А які барвисті розсипи вишитих квітів: вишуканих троянд і простих польових ромашок із вкрапленнями серед зелені трав одиничних лілій та ірисів, білих магнолій на голубому фоні, зібраних у пишні букети у вазах, колбі з фруктами, соняшниками, гарбузом... Залюбуєшся!

За піввіку картинної вишивки майстри освоїли в школі всі її жанри. Одна з найдосвідченіших з них — Лілія Волянська, керівник Сімферопольської студії, лауреат четвертого і п'ятого республіканських фестивалів народної творчості у 1995 і 1997 роках. За її настановами освоїла техніку «живописна гладь» математик за освітою Ганна Єгорова. А Наталія Кулик, яка вишиває з дитинства і володіє багатьма техніками, після закінчення коледжу декоративно-прикладного мистецтва у Вижниці вже сама навчає інших цьому виду мистецтва у Феодосії.

Власною технікою художньої вишивки створено декоративні вироби, що демонструються в другому експозиційному залі музею. Їхній автор — Аліса Банковська, випускниця дизайнерського відділення Кримського художнього училища ім. М. Самокиша, а нині студентка архітектурного факультету Національної академії природоохоронного і курортного будівництва. На її вишитих бісером картинах використовуються і стрічки, ґудзики, шкіряні клаптики, тобто все, що потрапляє під руку. І від цього світло на них виблискує всіма барвами веселки, як у калейдоскопі.

— Маленькі кульки з отвором, — говорить про бісер більшість людей.

І лише одиниці скажуть:

— Бісер — це цілий світ!

А. Банковська — одна з них. Мініатюрними бісеринками, як різнокольоровими кристалами Сваровскі, вона вишила триптихи про пори року — весну, літо та осінь, веселих звірят — корівку, коника і поросятко, морських тварин — рибку, медузу і коника. Кожну з цих мініатюр можна назвати маленькою перлинкою. Зібрані в одній великій композиції «Перлинне натхнення», вони показують, який унікальний і неповторний світ навколо нас. Побачивши його хоч один раз таким, як на вишивках, уже неможливо залишатися байдужим. А можна створити його художні міні-копії і самому.

Які для цього потрібні матеріали? Вони — поряд з експонатами у вітрині за склом: підрамник, голки, кольорові нитки і стрічки, ножиці та зразки тканин — бязь, крепсатин, габардин. Півтори години заняття в майстер-класі на виставці чи у недільній школі в Кримській республіканській універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка в Сімферополі — і ключ до скрині з секретом наповнення її вишитим живописом у ваших руках.

Валентина НАСТІНА

ПРЕМІЯ — ПОСМЕРТНО

Державною премією України імені Олександра Довженка у 2012 році посмертно нагороджено актора театру і кіно, лауреата Шевченківської премії, художнього керівника театру ім. І. Франка Богдана Ступку. Відповідний указ № 518/2012 Президент України Віктор Янукович підписав 24 серпня 2012 р. Цим же указом встановлено розмір Державної премії імені Довженка у 2012 році — 100 тисяч гривень.

12 вересня міністр культури Михайло Кулиняк взяв участь в урочистостях з нагоди відзначення професійного свята працівників кіногалузі — Дня українського кіно, де вручив Державну премію імені Олександра Довженка родині Богдана Сильвестровича Ступки.

Міністр привітав працівників галузі кіно та Національної кіностудії імені О. Довженка з їхнім професійним святом та зачитав вітання Президента України Віктора Януковича:

«Шановні друзі! Прийміть сердечні вітання з нагоди Дня українського кіно.

Вітчизняний кінематограф має вагомі здобутки, що збагатили світову культуру непересічними творами, які відображають величну історію нашого народу, його самобутність та духовну красу.

Нині спільними зусиллями держави, творчої інтелігенції, інвесторів і меценатів національний кінематограф торує дорогу реформування та відновлення конкурентоспроможності галузі. Вірю в майбутнє українського кіно, високий потенціал його майстрів і великі перспективи талановитої молоді.

Бажаю всім, для кого мистецтво кіно стало справою життя, щастя, здоров'я, творчого натхнення та здійснення амбітних задумів».

КОНКУРС НА КРАЩУ ГАЗЕТУ ДЛЯ МОЛОДІ

Державний комітет телебачення і радіомовлення України оголошує у 2012 році Всеукраїнський конкурс на краще періодичне друковане видання для дітей та юнацтва.

Щорічний Всеукраїнський конкурс на краще періодичне друковане видання для дітей та юнацтва засновано Державним комітетом телебачення та радіомовлення України у 2007 року з метою сприяння розвитку дитячої періодики, удосконалення традицій випуску періодичних друкованих видань для дітей та юнацтва, підвищення ролі друкованих засобів масової інформації у вихованні підростаючого покоління, популяризації сучасних технологій художнього оформлення та поліграфічного виконання періодичних друкованих видань для дітей та юнацтва.

На конкурс подаються друковані періодичні видання для дітей та юнацтва загальнодержавної, регіональної та місцевої сфер розповсюдження. Прийом заявок на участь триває з 1 вересня до 1 грудня 2012 року.

Положення про Конкурс розміщено на веб-сайті Держкомтелерадіо України під рубрикою «Виставки, премії, конкурси, фестивалі» в розділі «Конкурси».

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету **«Кримська світлиця»** та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету **«Культура і життя»**, журнали **«Українська культура»**, **«Український театр»**, **«Театрально-концертний Київ»**, **«Музика»**, **«Пам'ятки України: історія та культура»**) можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт **www.presa.ua** на сторінці **«Передплата On-Line»**. Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою – **http://presspoint.ua/**. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**